

Stenogrammid

XIV Riigikogu, II Istungjärk, täiskogu korraline istung

Teisipäev, 19.11.2019, 10:00

Toimetatud

10:00 Istungi rakendamine

1. 10:02 Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Maksusüsteem – kuidas edasi?" arutelu

10:00 Istungi rakendamine

10:00 Aseesimees Siim Kallas

Auväärt kolleegid, auväärt Riigikogu, tere hommikust! Kui te nüüd korraks jälle keskendute meie suurepärase istungi rakendamisele ja räägite omavahelisi jutte edasi pärast, siis on mul suur rõõm avada Riigikogu täiskogu II istungjärku 9. töönädala teisipäevane istung. Kõigepealt on eelnõude ja arupärimiste üleandmine, kui selleks on soovi. Eelnõude ja arupärimiste üleandmise soovi ma ei näe. Siis teeme palun kohaloleku kontrolli.

Kohaloleku kontroll

Kohal on 75 Riigikogu liiget, puudub 26. Sellest piisab täielikult, et asuda meie päevakorra arutelu juurde.

1. 10:02 Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Maksusüsteem – kuidas edasi?" arutelu

10:02 Aseesimees Siim Kallas

Täna on meil päevakorras olulise tähtsusega riikliku küsimusena "Maksusüsteem – kuidas edasi?" arutelu. See on Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutelu. Tutvustan, kuidas see asi peaks välja nägema. Kõigepealt on meil ettekanded. Keskerakonna fraktsiooni esimehe Kersti Sarapuu ettekanne on kuni 15 minutit, küsimused ja vastused kuni 15 minutit. Seejärel on Rahandusministeeriumi maksu- ja tollipoliitika asekanseleri Dmitri Jegorovi ettekanne kuni 20 minutit, küsimused ja vastused kuni 20 minutit. Siis on Indrek Neivelti ettekanne kuni 20 minutit, küsimused ja vastused kuni 20 minutit. Riigikogu liige võib esitada ettekandjatele kokku kuni kaks küsimust. Ühesõnaga, ettekandjatele kokku on igaühel kaks küsimust. Pärast ettekandeid ja küsimustele vastamist avatakse läbirääkimised. Sõnavõttudega võivad esineda kõik Riigikogu liikmed, kes seda soovivad, ning komisjonide ja fraktsioonide esindajad. Eesti Keskerakonna fraktsiooni palvel teen Riigikogule ettepaneku, et kõigepealt esineksid fraktsioonide esindajad. Kõne siis kas puldist, nagu meil kombeks, 5 + 3 minutit, või sõnavõtt kohapealt 2 minutit. Arutelu lõppemisel Riigikogu otsust vastu ei võta. Keskerakond on teinud ka ettepaneku pikendada istungi aega kuni päevakorrapunkti ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella kaheni. Aga ma arvan, et juhatus paneb selle hääletusele siis, kui me nii kaugel oleme ja on selge, et me plaanilise ajaga toime ei tule. Nii et kui teil, kallid sõbrad, midagi selle vastu ei ole, siis me hakkaksime esimest punkti menetlema. Ja ma annan võimaluse esineda ettekandega Kersti Sarapuule, Keskerakonna fraktsiooni esimehele. Kõne 15 minutit, küsimused ja vastused ka kokku 15 minutit. Palun!

10:04 Kersti Sarapuu

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid ja külalised! Täname arutelu siin Riigikogu saalis toimub suuresti tänu peaminister Jüri Ratase üleskutsesele arutada laiemalt meie maksusüsteemi ja maksukoormust. Keskerakonna fraktsioon toetab seda mõtet ning just seetõttu oleme toonud maksude teema täna oluliselt tähtsa riikliku küsimusena Riigikogusse.

Praegune ajahetk sobib mitmel põhjusel maksuaruteluks. Esiteks on järgmise aasta riigieelarve eelnõu jõudnud sellisesse staadiumisse, et ka kõige skeptilisem opositsiooniliige saab aru, et selle arutelu eesmärk ei ole luua fooni viimase hetke maksutõusudeks, vaid valitsus peab kinni oma lubadusest, et meil on maksurahu. Kuigi tegemist on näiliselt lihtsa lubadusega, ei olegi see varem Eestis olnud nii elementaarne.

Teiseks on järgmised valimised piisavalt kaugel ega takista arutelu. Me nägime väga hästi, mis juhtus Kaja Kallasega, kui ta enne valimisi käis välja sotsiaalmaksu kaotamise idee. Idee oli, kuid Reformierakonna valimisplatvormis me seda ei näinud ja rohkem sellest mõttest ka midagi ei kuulnud. Kaja Kallas põhjendas seda sellega, et neil on erakonnas ka kolm endist rahandusministrit. (S. Kallas täpsustab: "Viis.") Viis isegi. Mina ei ole kindlasti seda meelt, et sellised ideed tuleks kohe laualt maha lükata. Isegi kui sa oled endine rahandusminister, ei tohiks sul olla õigust oma erakonna esimehe ideed prügikasti saata. Võimalik, et siinkohal on õigus kogenud poliitikul Siim Kallasel, kes ütles, et valimistele ei saa minna teadusliku traktaadiga, vaid kampaanias pannakse esiplaanile üks dominant. Küll aga ei saa ma nõustuda tema samas intervjuus öeldud järgmise lausega, et ainult siis, kui oled valitsuses positsioonil, saad välja tulla terve maksumuudatuste paketi. Ma julgustan siiski opositsiooni tulema välja oma paketiga. Täiesti lubatud on ka öelda, et praegune süsteem on ideaalne ja midagi pole vaja muuta, aga sellisel juhul ei tasu küsida, miks ühe või teise valdkonna rahastus on just selline, mitte suurem.

Kolmandaks peame aru saama, et maailm muutub meie ümber iga päev ja ka eesmärgid muutuvad. Toomas Hendrik Ilves ütles õigesti, et see, mis on toonud meid siia, enam edasi ei vii. Nii on öelnud ka Raul Eamets. Eesti maksukoormus on üks Euroopa Liidu madalamaid. 2018. aastal oli maksukoormus Eestis 33%, seejuures Euroopa Liidu keskmine on 40% SKT-st. Meist väiksem on maksukoormus Lätis, Leedus, Bulgaarias ja Rumeenias. Eesti maksukoormus püsib järgmisel kahel aastal 33,2% juures ja langeb 2022. aastaks 32,7%-le. Hetkel on meil palju abi Euroopa Liidu fondidest, mille abil oleme erinevaid investeeringuid rahastanud, kuid elu lõpuni ei saa me sellele lootma jääda. Samal ajal on Eesti valitsussektori kulud osakaaluna SKT-st palju väiksemad kui Euroopa Liidus keskmiselt. 2019. aastal olid valitsussektori kulud Eestis 39% ja Euroopa Liidus keskmiselt 46%. Peamine erinevus tuleb meie madalatest sotsiaal- ja tervishoiukuludest.

Väikeriigina saame tõepoolest korraldada asju efektiivsemalt, kuid kusagil tuleb siiski piir ette. Ka 2020. aasta riigieelarve teine lugemine näitas, et meil on palju sektoreid, mis vajaksid lisavahendeid. Kui me räägime opositsiooni muudatusettepanekutest, siis me ei oleks vastu nende sisule, kui neil oleks konkreetne katteallikas, aga praegu neid ei ole. Riigieelarve ei ole midagi muud kui ühe pere eelarve, selleks pereks on Eestimaa inimesed. Nii nagu igal pere eelarvel, on ka riigieelarvel tulud ja kulud ning tasakaal. Võrrand on paigas. Kui tahame rohkem teenuseid, siis tuleb ka rohkem panustada. Teisi võimalusi lihtsalt ei ole. Seejuures on riigieelarves suur fikseeritud kulude osakaal – üle 80%. Kui taasiseseisvunud Eestis alustati maksureformi, siis oli ühtlase tulumaksu üks eesmärkidest tagada maksude tõhus kogumine, sest iseseisvunud riigil puudus kogenud ametkond maksude kogumiseks. Selle puudumine oleks toonud kaasa maksude alalaekumise ning pörandaaluse majanduse osakaalu kasvu. Loodeti, et madalamad maksud distsiplineerivad inimesi paremini maksusid tasuma ning süsteemi lihtsus võimaldab ka teostada tõhusamat kontrolli. Lihtsam süsteem tähendas vähem erandeid ja maksuauke, mistõttu oli maksuametil võimalik kontsentreerida oma jõude. Seega oli see taasiseseisvunud Eesti teadlik valik, mida keegi ei sea kahtluse alla, kuid peame endalt küsima, kas see viib meid edasi lähemale Põhjamaadele.

Ma usun, et Eesti ambitsioonid aastatega muutunud, kuid poliitikas on siiani vaadatud maksuküsimusi üsna ühekülgsest. Kuigi ühiskondlik jõukus on kasvanud kiiresti, on see jagunenud inimeste ja eri ühiskonnagruppide vahel väga erinevalt. Peaminister on rõhutanud, et Eesti uus siht peab olema ühiskondlik tasakaal, mis toob kaasa kestliku majanduskasvu. Londoni Fiskaaluuringute Instituudi ökonomist Stuart Adam on juhtinud tähelepanu, et ühtlane tulumaksusüsteem seab piirangud sellele, kuidas valitsus saab tulusid ümber jaotada.

Astmelisele tulumaksule heidetakse sageli ette keerukust, kuid tegelikult ei tulene Lääne-Euroopa ja USA tulumaksusüsteemi keerukus mitte mitmest määrast, vaid maksueranditest ja -vabastustest.

Süsteem on seda keerulisem, mida rohkem esineb seal erisätteid. Nii kulutasid näiteks üksikisikutest maksumaksjad 1990-ndate alguses Ameerikas kokku maksudega tegelemise peale 3 miljardit tundi, mis tegi ühe maksumaksja kohta keskmiseks ajakuluks 27 tundi aastas. Eesti on aga maailmas läbi löönud tugeva IT-riigina ja siin esitatakse üle 98% tuludeklaratsioonidest interneti teel. Täiendav maksuaste ei ole arvutiprogrammi jaoks mingisugune takistus.

Eesti on olnud aastaid sissetulekute jaotuse poolest pigem Euroopa Liidu ebavõrdsemate riikide hulgas. Seda näitab Gini indeks, mis sobib kõige paremini iseloomustama ühiskondade sotsiaalset ebavõrdsust ja kihistumist. Mida madalam on Gini indeksi väärtus, seda võrdsem on ühiskonna majanduslik ja sotsiaalne seisund. Arenenud riikide Gini indeks jääb enamasti vahemikku 20–30% ja arenguriikide indeks jääb vahemikku 40–60%. Eurostati andmetel oli Gini indeks Eestis eelmisel aastal 31,7%. Viimastel aastatel on indeksi väärtus järjekindlalt langenud ehk ebavõrdsus on vähenenud. Näiteks, 2015. aastal oli Eesti näitaja 34,8. Ühest küljest me võime olla uhked, kuid paraku on Põhjamaad meist veel sissetulekute võrdsema jaotuse poolest kaugel ees. Soomes oli vastav näitaja eelmisel aastal 25,9 ja Rootsil 27. Seejuures kõige väiksem ebavõrdsus Euroopa Liidus on Slovakkias, Sloveenias ja Tšehhis, kus Gini indeksi koefitsient on 23% ja 24% vahel.

Kuigi eestlastel meeldib ennast alati võrrelda lätlastega, siis on Eesti ka Sloveeniaga küllaltki sarnane. Mõlema riigi näol on tegemist 1990-ndate alguses taasiseseisvunud riigiga. Samuti astusid Euroopa Liitu mõlemad riigid samal ajal – 2004. aastal. Tõsi, Sloveenia eksportis juba Jugoslaavia aegadel kolm korda rohkem välismaale ning ettevõtjad olid 1960. aastatest isemajandavad, mis tagas Sloveeniale parema stardipositsiooni ja ka väiksema kukkumise varakapitalistlikul üleminekuperioodil. Sellel vaatamata on mõlemad riigid lisaks tähelepanuväärsele majanduskasvule ka Euroopa riikide esirinnas nii madala korruptsiooninäitaja kui ka ühiskonnaelu ja infrastruktuuri kajastamise ning tööhõive küsimustes. Üks erinevus on aga just maksusüsteem, kus Sloveenia kasutab 5-astmelist üksikisiku maksusüsteemi. Sloveenia majandusuuringute instituudis tehti 2007. aastal uuring, mille ülesanne oli välja selgitada, kuidas mõjutaks Sloveenia majandust üleminek ühtlasele tulumaksule. Lisaks praegusele tulumaksusüsteemile modelleeriti läbi ka ühtlane tulumaks määraga 22% ja 25% ning astmelised tulumaksusüsteemid maksumääradega 15% ja 25%; 15%, 25% ja 35% ning 16%, 27% ja 41%. Simulatsioon näitas, et maksusüsteemi muudatuste mõju sisemajanduse kogutoodangule ei ole oluline. Kui baasstsenaarium nägi ette võrreldes baasperioodiga 2025. aastaks 25,19% SKT kasvu, siis alternatiivsetest stsenaariumidest andis parema tulemuse 22%-line tulumaksu määr.

Sarnaselt on uuritud ühtlase tulumaksu kehtestamisega kaasnevaid muudatusi Saksamaa näitel. Seal leiti, et ühtlase tulumaksuga kaasnevad küll teatavad positiivsed efektid, kuid nende mõju pole Saksamaale nii oluline, kui oli 1990-ndate lõpus Nõukogude Liidu mõju alt vabanenud Ida-Euroopa riikidele. Tihitipeale on igasugune arutelu tulumaksu teemal ka laualt maha löödud väitega, et inimesed seda ei soovi. Ameerikas on uuritud, kuidas muutub suhtumine ühtlase tulumaksu pärast täiendavaid loenguid selle toimimise kohta. Nii langes 1996. aastal Austinis ühtlase tulumaksu toetus 44%-lt 33%-le pärast seda, kui testrühm oli terve nädalavahetuse saanud maksukoolitust.

Tulumaksuseadus on Eestis üks enim muudetud seadus, kuid pärast ühtlase tulumaksu kehtestamist 1994. aastal püsis maksumäär pikka aega ühel tasemel. Pärast ettevõtte tulumaksu reformimist 2000. aastal muutus aktiivseks ka arutelu tulumaksumäära muutmise üle. 2001. aasta alguses käis tollane rahandusminister Siim Kallas välja idee, et tulumaksumäära tuleks vähendada ning eesmärgiks on tulumaksumäära vähendamine 20%-le. Tulumaksumäära vähendamisel räägiti palju, kuidas sellest reformist võidavad kõik palgatulu saajad. Reaalsuses on see küll nii ka olnud, kuid võidu suurus on oluliselt sõltunud palga suurusest. Aastatepikkune järkjärguline langetamine tekitas olukorra, kus inimene, kes teenis kuupalka 500 eurot, võitis muudatustest lõpuks 155 eurot aastas, 5000 euro saaja võit oli aga juba enam kui 3000 eurot. Seega, suurepalgaliste võit oli ebaproportsionaalselt suur. Sissetuleku vahe oli 10-kordne, kuid muudatustest tehtud võit tuli 20-kordne. Selline oli siis meie arusaam õiglasest maksusüsteemist.

Samale asjale juhtis tähelepanu Tartu Ülikooli dotsent Eve Parts juba 2004. aastal, kui ta artiklis "Eesti tulumaksureformi mõju leibkondade tuluerinevustele" märkis, et elluviidav maksureform on absoluutarvudes kasulik kõigile palgatulu saajatele, kuid samas ilmnevad mõningad vastuolud riigi makromajanduslike eesmärkide ja kitsaskohtadega. Oma artiklis kirjutab ta, et tulumaksumäära vähendamine on kasulik suurema sissetulekuga inimestele, mistõttu suhtelised tuluerinevused kasvavad ning see tekitab pingeid ühiskonnas, mis suurendavad ebastabiilsust ja pärsivad majanduskasvu. Makromajanduslikult toob jõukamate töötajate tulu suurendamine kaasa täiendava

surve impordikulutustele ning jooksevkonto defitsiidi suurendamiseks. Samuti tuleb meelde tuletada, et sellesse perioodi jäi ka käibemaksu tõus 18%-lt 20%-le. Tarbimismaksude tõusu probleem on nende regressiivsus, mistõttu vaesemad leibkonnad maksavad nende maksude näol suhteliselt suurema osa enda sissetulekust. Selline tarbimismaksude kasv justkui õigustaks astmelise tulumaksu kasutuselevõttu, et kanda vähemalt tulumaksu tekitatud maksukoormus kõrgema tuluga maksumaksjatele. Samuti viitab tarbimismaksude osakaalu suurenemisele maksustruktuuris ja nende regressiivsus, et madalama sissetulekuga inividid on tulumaksureformi käigus kokkuvõttes kaotanud oma ostuvõimes.

Loomulikult ei piirdu maksusüsteem Eestis tulumaksuga. Süsteem on tervik, mida tuleb ka niimoodi vaadata. Aegade jooksul on läbi käidud erinevaid ideid muudatusteks. Näiteks on jutuks olnud ka varamaksud, mis on Eestis võrreldes Euroopa Liidu keskmisega sisuliselt olematud. Kui me vaatame ülevaadet tervikuna, siis me näeme, et maksulaekumisi protsendina SKT-st on kõige vähem. Muide, ka Prantsuse president Chirac on öelnud, et näete, Euroopa toetusi me tahame küll, aga ettevõtte tulumaksu ei kehtesta. Ja loomulikult on väga oluline kliimaneutraalsus. Kui me näeme, millise jalajälje on kliimakahjustused üle maailma tekitanud, siis võib-olla peaksime mõtlema ka selle peale, kuidas maksustada erinevaid kulutusi, olgu siis pakendid või mingid muud alad. Aga ma arvan, et kõigist nendest asjadest räägivad meile täna väga tublid eksperdid härra Jegorov ja härra Neivelt, kes löövad lahti kõik niisugused head maksustamise võimalused või tavad. Igal juhul Keskerakond töötab oma maksupaketi välja järgmiseks kevadeks. Aitäh teile!

10:20 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Ettekandjatele ütlen niipalju, et selles mudelis, mis on kokku lepitud, ei ole ettekande pikendamist ette nähtud. Kui sõnavõttude puhul anname kolm minutit juurde, siis ettekannetega on nii, et jääb see 20 või 15 minutit, nagu on kokku lepitud. Aga ettekandjale on mõistagi küsimusi ja ka seda tuletan meelde, et küsimuste peale kokku on meil sellele ettekandjale 15 minutit ja igaühel on võimalik esitada kokku kaks küsimust kõikidele ettekandjatele. Nii et tehke omad plaanid selle järgi. Aivar Sõerd, palun!

10:21 Aivar Sõerd

Aitäh, austatud juhataja! Austatud ettekandja! Eile olime rahanduskomisjonis, te istusite ka seal, ja meil oli kohtumine Eesti Pangaga. On teada, et pensionisüsteemi muudatused viivad pensionisüsteemist raha minema. Küsimus pole selles, kas, vaid selles, kui suures ulatuses tuleb tõsta makse selleks, et pensionikulud tulevikus katta, kui asendusmäär langeb allapoole 40% praegust taset. Aga ma küsin selle kohta, et sellel maksutõusu plaanil on ikkagi ka negatiivne külg olemas, need on hinnatõusud. Ja Eesti on olnud siin Euroopa hinnatõusude edetabeli tipus ikkagi päris pikka aega. Ärge rääkige, et te maksudega seda ei õhuta – võtame gaasiaktsiisi, mis on tõusnud mitu aastat järjest ja tõuseb ka järgmisel aastal, kütuseaktsiisi langetamise lubadus jäigi ainult lubaduseks. Kas te oma maksutõusu plaanide juures mõtlete ka sellele, kuidas hinnatõuse leevendada? See puudutab just vähekindlustatuid ja pensionäre – hinnatõusud toiduainetele, küttele, kodukuludele jne.

10:22 Aseesimees Siim Kallas

Küsijatele: eks ole, minut on kõigil küsimiseks. Palun!

10:22 Kersti Sarapuu

Aitäh, kolleeg Aivar Sõerd! Tegelikult, kui sa panid tähele ja kuulasid tänast ettekannet, siis me ei räägi maksude tõstmisest. Tänapäevane teema ei ole maksude tõstmine. Praegu me peaksime vaatama, kuidas me saaksime korrastada maksusüsteemi, et meie majandus oleks ka järgmistel aastatel jätkusuutlik ja et me siis, kui meil tõesti Euroopa Liidu toetused ära kaovad, saaksime kõiki samu valdkondi toetada, arendada ja inimeste heaolu eest seista. Nii et siin tegelikult maksutõusudest juttu ei olnud.

10:23 Aseesimees Siim Kallas

Anneli Ott, järgmine küsimus, palun!

10:23 Anneli Ott

Austatud juhataja! Hea ettekandja! Enamik teie sõnavõtust rääkis riiklikest maksudest, aga kindlasti on väga oluline roll ka kohalikel omavalitsusel Eesti inimeste elu korraldamisel. Siin on aeg-ajalt tõstatatud teema, et kohalike maksude seaduses § 5 on kuus erinevat maksu, mida kohalikud omavalitsused võiksid kehtestada. Kuidas te suhtute sellesse, et seda nimekirja laiendada? Ja aeg-ajalt on tõstatatud – eriti haldusreformi käigus – ka turismimaksu idee. Mis on teie arvamus, kas sellel maksul on mõtet või on siin kindlad vastuargumendid ja see ei väärigi üldse debatti?

10:23 Kersti Sarapuu

Aitäh, hea küsija! Tegelikult, olles ise olnud kohaliku omavalistuse juht kokku ligi 11 aastat, ma olen väga hästi näinud, mismoodi kujuneb kohaliku omavalitsuse tulubaas. Põhilise osa sellest moodustab füüsilise isiku tulumaks, mingil määral maamaks. Loomulikult maapiirkondades – eriti kui me jätame välja Tallinna, Pärnu, Tartu, kus on rakendatud parkimistasud, reklaamitasud, paadimaksud jne – kohalikel omavalitsustel ei olegi väga oma tulu võimalusi. Muide, ettepanekutena on ju Tallinn, Pärnu ja Tartu väga palju tõstnud üles just nimelt sedasama turismimaksu. Me näeme, kui palju investeerivad omavalitsused infrasse, et eelkõige oma inimestel, aga ka turistidel on võimalik külastusobjektidel ja turismiobjektidel käia, ka teed-tänavad on sellest korda tehtud, et oleks turistidel hea. Nii et ma ei näe üldse mingit vastuolu selles, kui kohalik omavalitsus sooviks turismimaksu kehtestada. Eelkõige näen ma seda just nimelt suuremates linnades ja keskustes. Muidugi, ka väiksemad linnad niisamuti nagu Paide, Võru ja Põlva – kõik teevad täpselt samamoodi investeeringuid. Kindlasti see turismimaks oleks just nimelt selline, mis suunatakse sihtotstarbeliselt sellesse valdkonda, millega oleks võimalik investeeringuid, korrastustöid jms teostada.

10:25 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Ivari Padar, ole lahke!

10:25 Ivari Padar

Aitäh! Lugupeetud proua ettekandja! Te rääkisite siin mõne sõnaga ka Euroopa Liidust ja Euroopa Liidu eelarvest. Nüüd enne veel, kui tuleb kevad ja Keskerakonna maksuplaan, tuleb veel sügis ja talv. Tulevad ka Euroopa Liidu läbirääkimised järgmise eelarveperioodi kohta. Tühi kott ei seisa püsti. Ehk selge see, et Euroopa Liidu eelarve vajab omavahendeid, tulusid ja maksusid. Millised on selles kontekstis Keskerakonna ettepanekud? Missugused üleeuroopalised maksud peaksid toetama uut eelarveläbirääkimist? Mis oleksid sellised maksud, mis oleksid euroopaüleselt mõistlikud ja Eestile vastuvõetavad?

10:26 Kersti Sarapuu

Aitäh, lugupeetud Ivari Padar! Me oleme selle teemaga alles alustanud. Muide, meil tõesti toimus eelmisel reedel ka niisugune maksuhommik, kus me proovisime juba esimestena teha töögruppides arutelusid maksuteemade üle, erinevate maksupakettide üle. Aga sinnamaani, mis puudutab Euroopa Liidu maksusid, me veel jõudnud ei ole. Nagu öeldud, tõesti ees on veel nii talv kui ka kevad, nii et me jõuame kindlasti ka nende teemadeni.

10:27 Aseesimees Siim Kallas

Jüri Jaanson, palun!

10:27 Jüri Jaanson

Aitäh! Austatud ettekandja! Ma olen teiega nõus selles suhtes, et julgelt tuleb välja käia erinevaid maksuideid. Seda ideed kandis kindlasti ka Kaja Kallase tõstatatud sotsiaalmaksu kaotamine. Ma tuletaksin siinjuures meelde, et veebruaris 2015 tõi Keskerakond ju Riigikokku kollektiivse pöördumise 1000 eurot miinimumpalgaks ja veel maikuu 2015 oli see suure arutelu all sotsiaalkomisjonis, see oli vist ka ettevalmistamisel olulise tähtsusega riiklikuks küsimuseks. See teema on pärast kadunud. Ma küsiksingi siis, kuidas te selle teemaga edasi lähete. Üks mõte on ju see, et sellest 1000 eurost saaks tulumaksuvaba piirmäär.

10:28 Kersti Sarapuu

Aitäh, Jüri Jaanson! Alustan sellest, mida sa väitsid, et Kaja Kallase debati teema löödi liiga kiiresti laualt maha ja võib-olla oleks pidanud selle üle rohkem arutlema. Ma arvan, et kindlasti oleks pidanud arutlema, nii nagu me tänagi viskame õhku niisuguseid küsimuste puntraid. Aga tahan siinjuures kõigepealt öelda ka seda, et jah, Keskerakond on alati olnud seda meelt, et tervishoid peaks olema solidaarne, ja loomulikult me praegu ikkagi väga ei toeta niisugust tervishoiusüsteemi, mis baseerub erakindlustusel. Aga loomulikult oleme me endiselt seda meelt, et tuleb minna üle astmelisele tulumaksule. Praegu on meil juba kaks astet olemas: meil on nullmaksumäär ja on meil ka 20%-line maksumäär. Sealt tuleks minna edasi ja loomulikult sellelt baasilt, kui me oleme läinud näiteks edasi kolmandale ja neljandale astmele, me räägiksime kindlasti sotsiaalmaksu lae piiramisest. Aga mis puutub sellesse 1000-sse eurosse, siis ma arvan, et me kõik liigume selle poole. See pole tõesti veel saavutatud, aga kindlasti liigume selles suunas.

10:29 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Marko Šorin, palun!

10:29 Marko Šorin

Aitäh, eesistuja! Ja aitäh, eeskõneleja – tänan väga hea ettekande eest! Pikalt on räägitud, et maksudest rääkimine on patt omaette, kuid kindlasti riigijuhtimise juurde kuulub ka maksude juhtimine ja, nagu te ise ütlesite, maksusüsteem on üks tervik. Aga ma küsiks kunagi Jüri Ratase "Foorumi" saates välja öeldud retoorilise küsimuse. Kas kiiresti arenevas ja uusi väljakutseid pakkuvas keskkonnas on tõesti riigil võimalik ennast rikkaks säästa?

10:30 Kersti Sarapuu

Aitäh, Marko, väga hea küsimuse eest! Ma arvan, et tegelikult tõesti me näeme seda küll oma riigis, et säästmisele tuleks küll tähelepanu pöörata, aga see on ka selge, et me ei saa säästa lõpmatuseni. Järelikult me peame ikka tegelema sellega, et meie maksusüsteem oleks esiteks rohkem võrdsem – praegu ta on ühetaoline – ning et seda oleks lihtsam kontrollida, arvestada ja teostada. Aga me peame minema kindlasti diferentseerimisele, kas või piirkonniti maksude eristamisele. Sest tõesti, see on selge, et me ei ole võimelised nii palju säästma, et me saaksime katta kõik niisugused eesmärgid, mida me oleme oma riigile seadnud. Ega elus polegi ju lõppude lõpuks ainus eesmärk säästmine. On ju ilus vanasõna, et ära karda mitte suuri väljaminekuid, vaid karda väikseid sissetulekuid. Nii et tegelikult me peaksime üldse tervikuna oma majanduse arengule mõtlema.

10:31 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Riho Breivel, järgmine küsimus.

10:31 Riho Breivel

Lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Ma põhimõtteliselt sain juba vastuse ka natukene eelmisest vastusest, aga ikkagi: kuidas oleks ikkagi võimalik maksusüsteemi diferentseerimisega ääremaal edasviimist kasvatada ja suurendada? Samuti, kuidas oleks võimalik lahendada sellist asja, nagu väikefirmadel toimub tihtilugu ka dividendide maksustamise pealt, selline justkui väike petmine – püütakse maksude asemel võtta välja lihtsalt oma kulud? Kuidas neid asju lahendada? Kuidas selle kõige taustal tõsta tulevikus ikkagi meie väiketootmist ja üldse tootmist kohtadel? Sama on majutusteenustega – kas diferentseerida neid makse, ütleme, suurlinnades ja kohtadel? Kui saaks teie nägemuse sellest.

10:33 Kersti Sarapuu

Aitäh väga hea küsimuse eest! Tegelikult see on olnud viimaste aastate kõneteema absoluutselt igal pool maapiirkondades, kus me oleme külastanud ettevõtteid ja asutusi. Meil on Euroopast võtta ka päris häid näiteid. Kui me võtame näiteks väikeettevõtjatesse suhtumise Lätis, siis seal on olnud ju mitmel puhul niisugused väikeettevõtjate programmid, kus on näiteks maksustamine toimunud nii, et kui on kuni 11 inimesega ettevõtte, siis on tehtud maksumääraks 7% ja see 7% on absoluutselt kõikidest maksudest kokku – nii tulumaksud, sotsiaalmaksud kui ka käibemaksud jne. Siis saavad väikeettevõtted

normaalsemalt ka areneda. Ja kui käibega jõutakse teatud tasemeni, siis nad liiguvad edasi teiste ettevõtete rühma.

Loomulikult on hästi palju küsimusi tekitanud just seesama majutusasutuste käibemaks, mis on tõesti praegu 9%. Ja kui me vaatame nüüd maapiirkondade majutusasutusi ning vaatame näiteks Tallinnat, Pärnut ja Tartut, siis me näeme, kuidas majutusasutuste täituvus nendes omavalitsustes on väga suur ja nende kasumimarginaalid kõiguvad seal ikka ligi miljoniteni ja võib-olla enamgi veel. Samas me näeme, kuidas maapiirkondade majutusasutuste – alates kõikidest külalistemajadest, hotellidest, motellidest jne – käibed on tõesti nii minimaalsed, et nemad tõesti õigustavad seda 9% käibemaksu. Aga miks mitte ka siin erisusi rakendada. Nii et tegelikult on see amplituud väga lai ja selle üle tulekski diskuteerida, mismoodi me edasi läheme.

10:35 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Nüüd on niisugune lugu, et see 15 minutit, mis me kokku leppisime, hakkab lähenema lõpule. See tähendab, et ma annaksin ühe küsimuse võimaluse veel ja siis läheksime üle järgmiste ettekannete juurde. See küsimuse võimalus on Annely Akkermannil. Palun!

10:35 Annely Akkermann

Suur tänu, lugupeetud Riigikogu aseesimees! Suur tänu, ettekandja! Me ei saanud väga palju uusi ideid teie ettekandest. Aga teatavasti, kui on vaja rohkem makse koguda, siis saab ka majandust kasvatada ja elavamaks muuta, sest iga kord, kui raha vahetab omanikku, tuleb maksta riigikassasse maksud. Te ei vastanud kuigi täpselt Jüri Jaansonile küsimusele selle 1000-eurose miinimumpalga kohta, mis tõstaks maksulaekumist riigieelarvesse hüppeliselt. Kas te olete oma selle plaani sahtlisse pannud? Või kuidas te nüüd valitsuserakonnana mõtlete seda saavutada?

10:36 Kersti Sarapuu

Aitäh, lugupeetud Annely! Kuna aeg on läbi, vastan lihtsalt: ei ole sahtlisse pannud.

10:36 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh lugupeetud ettekandjale! Rohkem küsimusi vastavalt meie kokkuleppele sellele ettekandjale esitada ei saa. Ma palun siia järgmiseks ettekandeks Dmitri Jegorovi, Rahanduministeeriumi maksu- ja tollipoliitika asekancleri. Tema ettekandeks on ette nähtud 20 minutit ja 20 minutit ka küsimuste esitamiseks. Nii et selline lugu. Härra Jegorov, kõnetool on teie.

10:36 Rahandusministeeriumi asekancler Dmitri Jegorov

Tere hommikust! Minul paluti katta selline teema nagu digimajanduse maksustamine. Loodan, et pärast seda ettekannet on meie riigi parlamendiliikmed sellel teemal kui mitte kõige informeeritumad, siis lihtsalt väga informeeritud. Arvestada tuleb ju ka sellega, kui kiiresti sündmused selles valdkonnas arenevad. Täna õhtul sõidan ma Pariisi, selleks et homme ja ülehommese osaleda avalikus diskussioonis erasektoriga sellel teemal. Nii et tegu on kõige värskemate, viimaste küsimustega selles valdkonnas. Pärast ettekannet on ette nähtud ka aeg küsimusteks ja need ei pea piirduma digimajanduse maksustamisega.

Natuke ajaloost. Tegemist on sellise teemaga, millele OECD ehk rahvusvaheline n-ö maksutarkuse keskus käivitas aastal 2015. Õigemini tuldi 2015. aastal välja soovitusetega muuta rahvusvahelist maksustamisreeglistikku. See oli ainuke alamteema, mis jäi tol aastal lõpliku lahenduseta, kuna eri riikide isud ja huvid on väga erinevad ja kokkuleppele ei jõutud.

Eesti ise esitles eesistumise käigus 2017. aastal seda ühe võtmeteemana maksunduses. Tegemist oli Eesti enda teemaga, me ei pärinud seda eelmistelt eesistujatelt, ja see teema tõusis tõepoolest maailmas lendu. Sisuliselt iga nädal toimus maailmas kuskil mingi seminar või konverents sellel teemal. Ja tegelikult need toimuvad siiaamaani, sest teema on kuum. Märtsis 2018 tuli Euroopa Komisjon välja kahe direktiivi ettepanekuga, paraku need ei jõudnud kuskile. Ma räägin pärast natuke täpsemalt, milline on nende hetkeseis. Ja kõige viimane teadmine on see, et OECD sekretariaat on pakkunud omalt poolt sügisel 2019 ühendlähendamise ja praegu kõige aktiivsemalt maailmas arutataksegi, mida siis teha digimajanduse maksustamisega.

Milles on probleem? Probleem on selles, et rahvusvahelised põhimõtted, kuidas maksustada kasumeid,

on pärit 19. sajandi keskpaigast Saksamaalt. Ametlike reeglite alus on 20. sajandi alguses tehtud Rahvasteliidu otsus, aga kõigile on arusaadav, et need põhilised kriteeriumid, mis seal sisuks on – ehk siis kus on ettevõtte füüsiline asukoht ja kus on tema füüsilised varad –, ei ole digimajanduse korral absoluutselt olulised. Ei ole füüsilised piirid ega füüsilised varad olulised, kui äri tehakse internetis. Probleem on selles, et kõikide riikide majandustes osalevad aktiivselt ettevõtted, kes kehtivate maksustamise reeglite seisukohalt konkreetsetes riikides üldse ei eksisteeri ja sel juhul nad loomulikult kasumimaksu maksta ei peagi.

Üsna kiiresti kaaperdasid selle teema mõned riigid, kes pöörasid selle nn GAFA probleemiks. GAFA on teatavasti Google, Amazon, Facebook ja Apple. Osa riike süüdistab neid siamaani selles, et nad makse liiga palju optimeerivad ega maksa neid üldse mitte kusagil. Tegelik probleem on aga selles, et suur osa tegevusest toimubki internetis, distantisilt. Ja nagu me teame, internetis ei ole oma makse, ei ole oma maksuhaldurit, ei ole oma rahandusministeeriumi. Järelikult keegi kuskil füüsilises maailmas peab neid makse välja arvutama ja ära maksta reaalsele maksuhaldurile. Riigid aga ei ole rahul sellega, kuidas see jaotus maailmas praegu toimub. Rahvusvahelised maksureeglid lihtsalt ei arvesta globaalselt tegutsevate ettevõtetega, kes saavad distantisilt tegutseda kus iganes, aga makse maksta seal, kus on see neile kõige soodsam.

Mis on siis lahendus? Eesti pakkus eesistumise ajal, et võiks vaadata sellist mõistet nagu "virtuaalne püsiv tegevuskoht". Eestis oleks see siis nii, et kui ettevõtte tegutseb väga aktiivselt mõne riigi majanduses – kuigi ta seal füüsiliselt ei pruugi asuda –, siis võiks ta seal oma kasumilt maksu maksta. Ütleme, et ettevõttel on tekkinud aktiivse tegutsemise tõttu püsiv tegevuskoht Eestis või siis mõne teise jurisdiktsiooni all olevas riigis. Euroopa Komisjon on pakkunud nii lühiajalist kui ka pikaajalist lahendust, sest riigid tõepoolest nõudsid väga kiiresti mingit lühiajalist, mingit toimivat lahendust. Lühiajaline tähendab käibelt sisuliselt "müüginmaksu" võtmist, kuni maailmas otsitakse pikaajalist lahendust. Pikaajaline Euroopa Komisjoni pakutud lahendus on sisuliselt sarnane sellega, mida Eesti oma programmis eesistumise ajal pakkus. Olgu siis mainitud, et lühiajaline lahendus on see, mida väga soovib praegu rakendada Eestis ka meie meediamaaistik, meie meediamajad. Ilmselt te olete selle debatiga kursis.

Mida see Euroopa Komisjoni lühiajalise lahenduse ettepanek siis tähendab? Digiteenustele kehtiks käibelt võetav maks 3% ja oleks kolm maksuobjekti, millelt seda maksu võetakse. Üks on netireklaam ehk reklaamteenuste osutamine internetis, sõltumata sellest, kes on reklaami tellija ja kes on reklaami näitaja. Oluline on see, kellele näidatakse. Ja kui need on Eesti inimesed, kellele näidatakse, siis sellelt käibelt tuleb maksu maksta. Teine maksuobjekt on ostja ja müüja kokkuviimine ehk platvormitulu sellest. Et oleks arusaadav, kes need on, toon näiteks meie enda tuntud Bolti või Uberi või Amazoni. Ehk siis seal, kus on olemas ostja või teenusetaaribija ja kus on olemas kaubamüüja või teenuseosutaja, teenib platvorm nende kokkuviimise pealt tulu. Ja kolmas objekt on kasutajaandmete müük. Öeldakse ju, et andmed on uus nafta. Praegu on küll raamatupidamises ja arvestuspõhimõtte puhul väga suur probleem, et sellele ei pöörata piisavalt tähelepanu, aga andmed on tegelikult väga väärtuslik kaup. Nii et kui keegi korjab Eesti inimeste kohta andmeid ja müüb neid suurkorporatsioonidele, et need saaksid paremini reklaami müüa või paremini tooteid disainida, siis oleks arusaam selline, et see tegevus on justkui toimunud Eestis ja võiks Eestis selle pealt ka maksu koguda.

Kuidas siis kokku kogutud maksutulu jaotada? Üks läbiv ettepanek on lähtuda sellest, kus on need kasutajad, kelle kohta kas andmeid kogutakse või kellele reklaami näidatakse. Sellise maksu lihtsus ja robustsus on kindlasti suur pluss – ikkagi käive reklaamilt on väga selge, on teada, kus reklaami näidati ja kui palju see maksis. Aga väga suur miinus on see, et me ikkagi tahame maksustada kasumit, aga kui me maksustame käivet, siis tekib topeltemaksustamine. Käive on olemas ka kahjumis ettevõtetel.

Võimalik laekumine terves Euroopas oleks 5 miljardit eurot – seda juhul, kui kõik need kolm maksuobjekti jääksid püsima. Ja kui me jämedalt analüüsime kasutajaskonna ehk siis elanikkonna suuruse proportsioonide alusel, kui suur võiks olla laekumine Eestis, siis see suurusjärk on kuni 13 miljonit eurot. Aga muidugi on arusaadav, et Eesti ei ole nii rikas riik kui Saksamaa, Prantsusmaa või Ühendkuningriik, nii et pigem oleks see laekumine praeguse seisuga natuke väiksem. Kokkulepet sellel teemal ei ole sündinud ja mõned Euroopa riigid on läinud edasi otsusega kehtestada see maks ühepoolset.

OECD teeb selles valdkonnas väga aktiivselt tööd. Nad on võtnud endale tähtajaks, et aastaks 2020 jõutakse rahvusvahelise lahendusega kuskile välja. Seni on seal kavandatud kolm põhilist kandvat lahendust: USA, Ühendkuningriigi ja India või siis laiemalt võttes Aasia oma. Paraku juhtus niimoodi, et

üks lahendus favoriidiks ei kujunenud ja konsensust ei tekkinud. Seetõttu pidi OECD sekretariaat töö üle võtma ja pakkuma välja oma n-ö ühendlähenedmise. Konsensust aga selleks, et eraldada digimajandus ja maksustada ainult digimajandust, teha mingisugune digimaks, ei ole. Sellist asja, väidetakse, ei ole olemas. On olemas majandus, mis digitaliseerub, aga ei ole olemas eraldiseisvat digimajandust. Üsna suur konsensus on selles, et maks võiks alguses kehtida suurtele ettevõtetele. Väikestel ettevõtetel oleks väga palju probleeme, kui nad peaksid igal pool maailmas hakkama oma maksu maksma. Sekretariaadi idee, mida praegu arutatakse, on see, et suurtele ettevõtetele tekib n-ö rutiinne kasum, aga tekivad ka superkasumid või jääkkasumid. Ja vaat see osa jääkkasumist, mis ületab rutiinse tegevuse kasumeid, võikski minna jaotamisele eri riikides, kus digiplatvormide või suure digiäri kasutajad elavad või asuvad või teenuseid tarbivad.

On üks väga oluline aspekt, millele tuleks tähelepanu pöörata. Üllatuslikult ja õnnetuseks tuli sellele OECD digimajanduse lahendusele juurde teine samm. See ei ole muidugi see teine samm, mida meie oma riigis arutame, see on Pillar 2. Ehk siis Saksamaa ja Prantsusmaa – suuresti on tegu nende ideega – on lahendusele juurde pannud sellise Brežnevi pakikese lisanduse. Nende idee kohaselt võiks ülemaailmselt kehtida miinimumkasumimaks. On küll väga palju riike, kes sellega nõus ei ole. Eesti on üks nendest riikidest, sest me arvame, et me võiksime oma riigis ise otsustada, millised maksud meil olemas on ja kui suured või kui väiksed need on. See oleks paindlikkuse vähendamine ja kindlasti ka sekkumine riikide otsustesse. Kui öeldakse, et igal pool maailmas peab olema minimaalne kasumimaks, siis vaieldakse vastu, et riigid võiksid ikkagi kujundada oma maksusüsteeme ise.

Nagu ma ütlesin, OECD võttis endale tähtajaks aasta 2020 – selleks ajaks tahetakse jõuda mingile rahvusvaheliselt kokku lepitud lahendusele. Aga Euroopa Komisjon jälgib olukorda kulli pilguga. Komisjon on öelnud, et kui OECD kuskile ei jõua, siis Euroopa Liit tegutseb ise ja tuleb välja oma lahendusega digihiidude või digiettevõtete kasumi maksustamiseks. Probleem on selles, et ühepoolset tegutsemist taunitakse või lausa tõrjutakse. Võib-olla olete kursis, et Prantsusmaa on juba kehtestanud digimaksu ja USA on otsustanud vastata sellele omapoolsete sanktsioonidega. Ta on ähvardanud kehtestada sanktsioonid nii Prantsuse veinile kui ka Prantsuse juustule – ma arvan, et asi nende kahe kategooriaga ilmselt ei piirduks – ja pikkade läbirääkimiste tulemusena on nad kokku leppinud lahenduses, et Prantsusmaa küll juurutab oma maksu, aga kui maailmas lepatakse kokku uus rahvusvaheline lahendus – ja see rahvusvaheline lahendus tähendab väiksemat maksukohustust USA ettevõtetele –, siis Prantsusmaa maksab selle maksuraha USA ettevõtetele tagasi.

Probleemiks on muidugi ka see, kas OECD pikaajaline lahendus on piisav. OECD on siiski rikaste riikide ühendus ja ümberjagamisele läheb väga väike osa sellest kasumist, mida digihiid teenivad teistes riikides. Ja sellisel juhul võib jääda pikaajaline surve, et ka see uus lahendus ei ole piisav. Kuidas sa seletad poliitikule, et meil on olemas Uber, meil on olemas Facebook, meil on olemas Google, aga rahvusvahelised maksureeglid ütlevad, et neid ei ole ja makse meie riigis nad maksma ei pea. Nii et tekib ka ebaõigluse olukord.

Uue Euroopa Komisjoni hoiak on tõepoolest väga range: kui OECD ei suuda kokku leppida pikaajalises lahenduses, siis uue ajutise lahenduse tulek on enam kui kindel. Ja muidugi, mida rohkem riigid teevad ühepoolseid samme, seda keerulisem on kokku leppida uues ühislähenedmisel. Seetõttu ühepoolne tegutsemine, sh Eesti poolt, võiks olla ikkagi väga-väga hoolikalt kaalutud, kui me soovime oma plaani mingist hetkest rakendada.

Ma juhin ka tähelepanu, et 13 miljonit on pigem liiga optimistlik hinnang, nii suurt maksutulu digimaksustamisest tegelikult oodata ei maksa. Võib-olla tulevikus kunagi, kui digimajandus on veelgi suurem, jah, aga praegu küll mitte.

Ma tahan lõpetada ühe teemaga, mis minu hinnangul on liiga vähe tähelepanu saanud. Aga tegelikult on see teema, ütleme niimoodi, see tulevik juba olevik. See tulevik on juba saabunud. Meie tööjõuturg on muutumas – tööjõuturg on muutumas igal pool maailmas, on muutumas ka Euroopas. Meil on olemas meie maksusüsteem, milles eristatakse aktiivset ja passiivset tulu. Selline maksusüsteem on tegelikult valdavalt osas Euroopas, välja arvatud üks riik, milleks on Taani. Aktiivne tulu tekib siis, kui ma tegelen aktiivselt ettevõtlusega või käin aktiivselt tööl, ja passiivne tulu on kas renditulu või instressid või dividendid. Selle alusel otsustatakse, kas tulu maksustatakse ainult tulumaksuga või nii tulu- kui ka sotsiaalmaksuga. Tegelikult tuluteenimise vormide selline eristamine ei pruugi enam mõistlik olla. Esiteks, piirid hägustuvad ja see eristamine on tegelikult väga keeruline ülesanne. Teiseks, kas Airbnb on aktiivne või passiivne tegutsemine? Justkui renditulu, aga kui mul ikkagi iga kolme-nelja päeva tagant üürnikud vahetuvad ja ma pean korteris koristama, pesu vahetama, nõusid pesema – no siis ikkagi

paistab, nagu oleks aktiivne tegevus. Küsimus on selles, kas selline eristamine on üldse vajalik, sest tegelikult pensionit tulevikus vajame me kõik, ravikindlustust vajame me kõik. Äkki läheks seda teed pidi, et sotsikindlustus oleks kõigil ja sotsikindlustuse eest peaksime ka kõik maksma.

Ka OECD on öelnud, et sotsmaks ainult tööil käijatele ei ole varsti enam optimaalne lahendus ja riigid peaksid mõtlema muule lahendusele. See eristamine on kulukas, see on võib-olla ebavajalik ja see ei pruugi mingist hetkest alates ka õiglustundega vastavuses olla. Peame arvestama ka sellega, et diginomaadluski on kasvamas. Diginomaadid on sellised inimesed, kuidas öelda, "mees ja arvuti" tüüpi OÜ-de asutajad, kes reisivad mööda maailma ja kelle töötegemise asukoht ei ole üldse oluline. Nemad teevad tööd internetis. See tähendab seda, et riikide sotsiaalkindlustussüsteemid on löögi all. Neli aastat tagasi hinnati selliste inimeste osakaaluks 1% elanikkonnast ehk siis terves maailmas 60 miljonit inimest, aga nende hulk on kasvamas. Nendel inimestel on võimalik valida, mis riigile nad oma makse maksavad. Seetõttu muutub sotsiaalkindlustus kohustusliku süsteemi asemel mingist hetkest – vähemalt nende inimeste jaoks – valikuliseks. Küsimus on selles, kas meie riigi sotsiaalkindlustussüsteem on nii atraktiivne, et need inimesed liituksid meie süsteemiga, et nad maksaksid makse meile. Neid teemasid praegu kahjuks väga palju ei arutata, aga arutama peaks.

Siinkohal ma lõpetaksin. Aitäh teile tähelepanu eest!

10:54 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh ettekandjale! Ja jätkame nüüd küsimustega. Selle ettekande tegijale küsimuste esitamiseks on aega 20 minutit ja igaühel on õigus esitada kaks küsimust kokku kogu asja peale. Nii läheme küsimuste reaga edasi. Raimond Kaljulaid on esimene.

10:55 Raimond Kaljulaid

Suur tänu selle väga sisulise ja huvitava ettekande eest! Ma tahaksin täpsustada ühte aspekti. Te rääkisite andmete kogumisest maksustamise seisukohast. Aga kas andmete puhul ei peaks me hoopis rääkima pigem omandist nagu autoriõiguse puhul? Kui ma olen loonud muusikapala või foto, on ettevõtetal võimalik osta minult nende kasutamise õigust. Ma saan küllalt lihtsalt neid maailmaturul müüa ja saada selle eest tulu. Kui inimene loob andmeid, kas me ei peaks samamoodi rääkima sellest, et ettevõtetal, kes neid andmeid kasutavad, peaks olema kohustus seda tulu, mis nad tänu sellele saavad, inimestega jagada? Kas see on maksupoliitika küsimus või see on pigem autoriõiguse küsimus?

10:56 Rahandusministeeriumi asekantsler Dmitri Jegorov

Aitäh! Põhimõtteliselt on nii, et kui me räägime sellest, et andmed on sisuliselt vara ja selle pealt on võimalik tulu teenida, siis kõige suurem probleem on see, et paraku rahvusvahelised raamatupidamisreeglid praegu ütlevad, et varaks muutuvad need ainult siis, kui neid müüakse. Kui keegi tegelikult kogub andmeid, näiteks Facebook või Google, ja ei müü neid, siis raamatupidamises need kuidagi ei kajastu varana ja see on üks probleem. Ja teine probleem on see, et juriidiliselt, ma kaldun arvama, see vara on siiski Facebooki ja Google'i ja ka kõikide teiste "bilansis" ja nad saavad nende andmete kasutamise või nende müügi pealt tulu ja see tulu, kui näiteks andmed puudutavad Eesti inimesi, Eestis mitte kuidagi ei kajastu. Eesti mitte kuidagi ei saa selle pealt tulu. Osa Eesti inimesi vaid saab "tasuta" Facebooki ja Google'it kasutada, aga Eesti riigieelarve sellest kasu ei saa. Ja see olukord võiks tegelikult muutuda. Kui andmeid n-ö kaevandatakse Eestis, siis me võiksime öelda, et see tegevus toimub Eestis, see on osa meie majandusest, ja õiglane oleks, et nendele, kes osalevad Eesti majanduses, kehtivad ka Eesti maksureglid.

10:57 Aseesimees Siim Kallas

Marek Jürgenson, palun küsimus!

10:57 Marek Jürgenson

Aitäh, hea eesistuja! Ettekandjale suur tänu selle ettekande eest! Teatavasti on Eestis ainulaadne ettevõtete tulumaksu süsteem: tulumaksu makstakse ainult väljavõetavatelt dividendidelt. Aga kui nüüd digimajandust üritatakse maksustada üle Euroopa, siis kuidas sellesse süsteemi sobitub Eesti ettevõtete tulumaksu süsteem? Kas võib tekkida olukord, kus digiettevõtete puhul maksustatakse kasumit, aga muude ettevõtete puhul ainult dividende?

10:58 Rahandusministeeriumi asekanstler Dmitri Jegorov

Aitäh! Kuna me ei tea, millise lahenduseni jõuab OECD ja kas jääb püsima lahendus, mis on praegu pakutud, siis on väga keeruline vastata. Aga juhul kui osa sellest kasumist, mis läheb n-ö mööda maailma jaotamisele, omistatakse Eestile, aga see kasum füüsiliselt Eestis ei asu, siis seda on võimalik võrdsustada kasumi jaotamisega ja sellisel juhul peaks see maks laekuma ka Eestisse. Kui digiettevõtte ei soovi seda maksu maksta, siis ta peab füüsiliselt seda kasumit siia Eestisse suunama ja see kasum peab Eestis kas püsivas tegevuskohas või tütarüriühingus kohapeal realselt asuma. Seda ei tohi siis välja jagada, kui soovitakse maksust pääseda. Tegelikult kõikidel suurtel ettevõtetel on siin tütarüriühingud olemas, lihtsalt selliseid tegevusi, mis tekitaksid väga palju kasumit, siia ei suunata. See on see küsimus.

10:59 Aseesimees Siim Kallas

Marika Tuus-Laul, palun järgmine küsimus!

10:59 Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud spetsialist! Just nimelt teie käest oleks tahtnud küsida maksusüsteemi kohta laiemalt, aga lähtun siiski praegusest teemast. Kuulsin teie ütlust, et andmed on meil nagu uus nafta – niivõrd hinnaline vara. Mul tekkis kohe küsimus, et minu andmetega teenib keegi minult küsimata kasumit, aga mis mina siis selle eest saan. Ja kui me juba täna ei tea, kuhu lähevad ikkagi meie andmed, mida keegi kogub, siis mis see tulevikupilt on? Kuhu see välja viib?

11:00 Rahandusministeeriumi asekanstler Dmitri Jegorov

Aitäh! Ma kahjuks ei ole andmekaitse spetsialist, ma olen maksuspetsialist. Aga ma olen suhteliselt kindel – ütleme, 99,9% kindel –, et te olete siiski andnud oma nõusoleku nende andmete kasutamiseks. Võib-olla see on lihtsalt kuskil kirjas väga väikses šriftis ega ei ole ka üheselt arusaadav. Aga teie küsimus on väga huvitav. Illustreerimaks olukorda, kuidas lähenetakse digihiiudude ja andmete kui uue nafta käsutusele, märkin, et mõned riigid eelistavad öelda, et see, et inimesed saavad tasuta kasutada Facebooki, Google'i jne, tähendab seda, et toimub partnertehing: teie maksate nende teenuste eest oma andmetega. Ja veel nad ütlevad, et teie inimene seal teie riigis on saanud tulu. Kui te tahate seda tulumaksustada, siis palun väga, aga jätke digihiiud rahule. See on üks võimalik lähenemine, aga kas õnneks või kahjuks väga paljud riigid sellisesse lähenemisesse ei usu.

11:01 Aseesimees Siim Kallas

Aivar Sõerd, teine küsimus.

11:01 Aivar Sõerd

Aitäh, austatud juhataja! Austatud ettekandja! Täna ka selle ettekande eest! See oli palju asjalikum kui eelkõneleja jutukene ebamäärasest maksukoormuse tõstmise plaanist. Teie käsitlesite digiteenuste maksu temaatikat. Vahest see tooks Eestile 13 miljonit eurot, aga sellesamas digiteenuste maailmas on meil üks väga suur maksuauk. See on nimelt see, et me kaotame kümneid ja tuuosaliste hinnangutel isegi sadu miljoneid Hiina veebipoodide hinnaskeemitamise tõttu. Asi on selles, et me jääme ilma miljonitest eurodest maksurahast, kuna Hiina veebipoed märgivad siia saadetud kauba saatelehele reaalsest hinnast märksa väiksema summa või vormistavad selle üldse kingitusena. Öeldakse, et näiteks AliExpressist tellimise korral tehtavat hinnapettust on täis kogu Eesti, saatelehele pannakse kauba tegelikust väärtusest märksa odavam hind. Kas selle probleemiga ka tegeletakse? Rahandusministeerium on ebamääraselt öelnud, et võib-olla kunagi tulevikus mõeldakse käibemaksumuudatuste peale.

11:02 Rahandusministeeriumi asekanstler Dmitri Jegorov

Aitäh! Õnneks see teema ei ole üldsegi ebamäärane. Direktiivi muudatus on juba vastu võetud ja see nn Hiina probleem ehk siis kuni 22 eurose maksumuse puhul maksuvabastus, mis meil praegu kehtib kolmandatest riikidest kauba tellimisel füüsiliste isikute poolt, varsti kaob. Kui eelnõu on valmis, annab valitsus selle Riigikogule üle. Sellisel juhul on nii, et tellides midagi internetist kas piltlikult öeldes üle tee asuvast poest või tuhandete kilomeetrite kaugusel asuvast Hiina poest, maksud on ikka samad. Maksma hakkavad kõik. Kui te räägite sellest, et esineb probleem, et väga palju petetakse kauba

väärtusega, siis tõepoolest, mõned riigid on seda probleemi maininud. Paar-kolm aastat tagasi meie Maksu- ja Tolliamet võttis ka selle probleemi käsile ja sisuliselt kahe nädala jooksul see konveier peatati. Kõik saadetised, mis olid kahe nädala jooksul tulnud, kas valgustati või kontrolliti muul viisil läbi, ja nende tuhandete saadetiste seast leiti kolm-neli pettust. Selle peale Maksu- ja Tolliamet ütles, et kuni pole tõsisid signaale massiliste pettuste kohta, ei ole nemad valmis kulutama nii palju ressursi selleks, et avastada kolm-neli pettust. Nii et tol ajal vähemalt massilist pettust ei olnud. Loomulikult, kui tuleb täielik maksmise kohustus, kui kaob ära maksuvabastus kuni 22-eurose kauba puhul, siis Maksu- ja Tolliamet peab uuesti seda asja vaatama. Õige väärtus peab olema deklareeritud. Aga meie ei ole üks nendest riikidest, kus kauba väärtuse osas on massilised pettused, mis annaks alust kulutada sellele suur hulk Maksu- ja Tolliameti ressursi.

11:04 Aseesimees Siim Kallas

Jürgen Ligi, palun järgmine küsimus!

11:04 Jürgen Ligi

Aitäh! Härra Jegorov! Tuline kahju, et teid kasutatakse täna lihtsalt kvaliteedimärgina – teid kui ainsat maksueksperti, kes on kutsutud. Aga kuna te mainisite ka maksubaasi – teid küll suruti ühele kitsale teemale, aga te siiski rääkisite ka maksubaasist laiemalt –, siis öelge, kas on teie arvates realistlik asendada kokkukuivavad maksuallikad, nagu on traditsioonilised tööjõumaksud jne, alternatiividega, näiteks nende digimajanduse maksudega. Kümme miljonit pole ju mitte midagi, aga teie tänane tööülesanne oli rääkida kümnest miljonist. Ja kas te olete hinnanud seda laiemat sotsiaalmaksu baasi? Kui palju see suudaks asendada seniseid makse ja kui suur võiks olla selle maksukeskkonda, konkurentsivõimet kahjustav mõju?

11:06 Rahandusministeeriumi asekanstler Dmitri Jegorov

Aitäh! Ma kõigepealt ütleks, et kui ei tehta poliitilisi otsuseid välistada maksubaasis teatud tööjõukuludega seotud aspektid, siis mõne aasta jooksul see baas olulisel määral kokku ei kuiva. Asi on selles, et maksusüsteem on tervik. Kui otsustatakse nihutada maksukoormust näiteks tarbimiselt tagasi teenimisele või teenimiselt omandile, siis tuleb vaadata majanduslikke tagajärgi. Me elame avatud Euroopas, kus kapital on eriti mobiilne, ja me peame mõtlema, milliseid tagajärgi see meile tähendab. Suurt allikat varamaksudes ma ei näe. Samas ei tähenda see seda, et varamakse meil olema ei pea, sellepärast et nii sissetulekute kui ka omandi, varade järgi vaadates on Eestis kihistumine päris suur. Kui rääkida varamaksudest, siis nendegi puhul nagu tegelikult nagu iga maksu puhul peab nende kogumine olema efektiivne. Maksud võivad olla kõrgemad või madalamad, aga need kindlasti ei tohi olla sellised, et nende kogumisele, nende administreerimisele kulub väga palju raha. Eesti on seni olnud erandlik: meie kogumise efektiivsus on olnud erakordselt suur, me oleme jaganud esimest-teist kohta Šveitsiga. Seda suunda tuleb kindlasti hoida. Nii et vaatame maksubaasi ja vaatame, kui palju raha juurde saab, aga süsteem ise peab olema piisavalt lihtne, selleks et ta oleks efektiivne.

11:08 Aseesimees Siim Kallas

Urve Tiidus, palun!

11:08 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud asekanstler! Huvitav oleks kuulda teie kommentaari digimajanduse ülemaailmse miinimummaksu kehtestamise kohta. Selle kohta te märkisite oma esitluses, et see on olnud Saksamaa ja Prantsusmaa pikaajaline soov ja et OECD ootab lahendust 2020. aastaks. Isiklikult te ei usu, et see nii pea võimalik on. Aga ma küsin nüüd jätkuks teie märkusele, et maksude kogumisel ei tohi unustada seda, mis see administreerimine ja kokkukogumine maksab: kui suur võiks teie hinnangul olla summa, mille peaks riik mängu panema, et 13 miljonit digiteenuste maksuraha kätte saada? Kaks küsimust ühes.

11:08 Rahandusministeeriumi asekanstler Dmitri Jegorov

Aitäh! Mis puudutab miinimummaksu, siis tõepoolest on tegemist, ma ütleks niimoodi, häiriva fenomeniga. Selles mõttes, et on raske ette kujutada, et terves maailmas kirjutatakse kõikidele riikidele

ette, et teil peavad olema mingid konkreetsed maksud konkreetsete määradega. On ka sisuliselt küsitav, miks peab Eesti, kui me räägime Eesti kontekstis, olema rahul miinimummaksuga, mis on makstud kusagil mujal maailmas, kui me räägime maksutulust, mis tegelikult peaks kajastuma Eestis ja lähtuma Eesti maksumääradest. Selle miinimummaksu kaitsjate seisukoht on, et kui kogu maailmas on miinimummaks, siis skeemitatakse vähem. Millisel tasemel suudetakse kokku leppida, kui suur see miinimummaks siis oleks – kas 10%? Aga 10% on ikka vähem kui 20%, nii et tervelt 50% on võimalik skeemitamise abil võita.

Nii et jah, ma olen skeptiline, et suudetakse kokku leppida, aga seda olukorda tuleb ikkagi jälgida. Mis puudutab seda digimaksu, mis oleks võinud meile sisse tuua 13 miljonit, siis see on optimistlik hinnang. Arvestades sellega, et seda kavandatakse praegu ainult suurtele rahvusvahelistele ettevõtetele, kelle käive on üle 750 miljoni euro, mina ei hindaks seda administreerimiskulu väga suureks. Need ei ole sellised ettevõtted, kes hakkavad skeemitama ja kõrvale hoiduma. Kui kehtestatakse selline maks ja nad peavad seda maksma, siis seda nad ka teevad. Selle maksuga seotud probleemid on hoopis mujal. Me oleme väike riik ja kui pannakse 3% käibelt võetavale summale otsa, siis suure tõenäosusega maksame me kõik selle maksu kinni sel moel, et teenused muutuvad 3% kallimaks. Ja kui ettevõtted on kahjumis, siis lisamaks lihtsalt suurendab seda kahjumit. Need on tegelikult probleemid.

11:11 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Urmas Kruuse, palun!

11:11 Urmas Kruuse

Aitäh! Ei ole ju mingi saladus, et see tänane arutelu on ühelt poolt tingitud ka sellest, et Jüri Ratase valitsused on üsna ohtralt kulutanud ja eelarvevõimalused on järjest kiiremini kahanemas. Selle tõttu on ajakirjanduses juba levinud arvamus, et tegemist on katsega käivitada arutelu selle üle, et Eestis on vaja makse tõsta. Üks asi, mida ka teie märkisite, on see, et ühelt poolt me oleme maksukogumises hästi efektiivsed. Teiselt poolt on meil maksusüsteem pikka aega olnud lihtne, läbipaistev ja minu arvates ka maksudistsipliini mõttes positiivne. Kui nüüd suunduda ükskõik milliste poliitiliste otsuste peale kõrgemate maksude poole, selleks et pakkuda teenuseid teatud sihtrühmadele, siis kas ei või tekkida oht, et me kurname oma veel mitte tugeva maksumaksja välja? Ma pean silmas seda, et me riigina pole saanud kuigi kaua rikkust koguda. Kas see oht on olemas?

11:12 Rahandusministeeriumi asekanstsler Dmitri Jegorov

Aitäh! Maksukoormuse suurus on selgelt poliitiline küsimus. Me võime öelda, et ka Euroopas leidub edukaid väikese maksukoormusega riike ja leidub ka edukaid suurema maksukoormusega riike. Kindlasti käib praegune maksudebatt, nii nagu ta meedias paistab, just maksukoormuse suuruse üle. Aga mis ei ole poliitiline küsimus, mis on väga selgelt ministeeriumi ning Maksu- ja Tolliameti töö küsimus – ja siin me loomulikult palume poliitikutelt, et meid kuulataks –, on just süsteemi efektiivsus. Sest veel hullem kui kõrgem maksukoormus on see, kui maksuraha ei lähe sinna, kuhu see rahva arvates minema peaks. Ja ma arvan, et rahva arvates see kohe kindlasti ei pea minema Maksu- ja Tolliameti ülalpidamiseks või üldse ametiasutuste kalliks ülalpidamiseks. Samas, keerulist maksusüsteemi ei ole võimalik lihtsalt ja odavalt administreerida. Nii et kindlasti peaks jälgima, et süsteemi lihtsus ja selle odav administreerimine siiski püsiks. Kodanikuna ma tahaksingi paluda, et kui meil käib maksudebatt, siis me ei räägiks ainult maksudest, vaid me räägiksime ka kuludest. Makse kogutakse selleks, et riik saaks rahastada teatud teenuseid, teatud kaupu, mida ta pakub. Küsimus on selles, kas rahvas, maksumaksja teab, kuhu see raha läheb, kas ta on sellega nõus, kuhu läheb, kas ta on rahul. Ja siin ei ole küsimus mitte millestki muust kui maksumaksja valmisolekust ja tahtest maksta makse. 90% maksumaksjatest tasub makse vabatahtlikult ja see on väga oluline väärtus, mida hoida.

11:14 Aseesimees Siim Kallas

Nii, nüüd on küll selline lugu, et vaid üks küsimus mahub veel sellesse tsükliksse. Selle esitab Tarmo Tamm. Palun!

11:14 Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja, selle võimaluse eest! Lugupeetud asekanstler Jegorov! Tänan selle väga suurepärase ettekande eest! See kindlasti on tulevikuteema, aga kas suudetakse kokku leppida, seda ma ei oska öelda. Ent ma küsin midagi muud, mis puudutab meid igapäevaselt: see on meie maksusüsteem. Nagu on teada, siis kusagil 16 või 17 aasta jooksul on Eesti pangad teeninud üle 4 miljardi euro puhaskasumit, aga selle pealt on nad tulumaksu maksnud väga minimaalselt. Arvestuslik keskmine aastane maksukoormus on 3–4% ringis. Kuidas te seda hindate? On see maksusüsteem õiglane? Ma küsin seda ka ühest teisest aspektist. Eesti on muutunud puhtalt rahapesu riigiks. Üle 200 miljardi on siin raha pestud. Kas üks põhjus ei ole ettevõtte tulumaksu süsteemis, mille kohaselt siin ei pea otse tulumaksu maksma?

11:15 Rahandusministeeriumi asekanstler Dmitri Jegorov

Aitäh! Ma alustan tagantpoolt. Ma rahapesu riske siin pikemalt ei kommenteeriks. Me oleme pidanud oma maksusüsteemi selle 19 aasta jooksul ka muutma, selleks et neid riske maandada. Meil küll ei õnnestunud viimases eelnõus seda veel ühte sammu astuda, aga me ilmselt koostame väljatöötamiskavatsuse selleks, et veel kord muuta tulumaksuseadust ja piirata maksuvabade kasumite ringlemist läbi Eesti.

Mis puudutab esimest küsimust, siis me peame arvestama, et tänu meie maksusüsteemile on pikemat aega olnud pangad üles ehitatud selliselt, et ka Läti ja Leedu üksused on olnud Eesti üksuse tütaräriühingud. Meie süsteemi järgi ei pidanud Lätis ja Leedus teenitud kasumeid maksustama tulumaksuga, sest need ei ole Eesti kasumid, aga need kajastusid Eesti äriühingu bilansis. Nii et päris sajaprotsendiliselt õige ei ole võrrelda, kui palju nad on maksnud maksu ja kui palju nad on kasumit teeninud, sellepärast et suures osas need kasumid ei olnud Eesti omad. Praegu on meil pankadel muidugi ka avansiline tulumaks kehtestatud, nii et pangad maksavad meie süsteemi kohaselt tavalistest ettevõtetest siiski oluliselt rohkem tulumaksu.

11:17 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh, härra Jegorov, suurepärase ettekande eest! Küsimusi teile rohkem ei saa esitada, kuigi kindlasti oleks neid palju. Me asume kuulama järgmist ettekannet, see on Indrek Neiveltilt. Ma ei teagi, kuidas sind tituleerida ... Aga on üks hea ütlemine, et hea, kui inimesel on tiitel, aga veel parem, kui tema nimi on tema tiitel. Ka Indrek Neiveltil on aega 20 minutit ettekandeks ja pärast 20 minutit küsimustele vastamiseks. Ole lahkel!

11:17 Ettevõtja Indrek Neivelt

Austatud Riigikogu aseesimees! Riigikogu liikmed, daamid ja härrad! Ma kõigepealt tänan võimaluse eest siin auväärses saalis teie ees esineda ja rääkida, milline on minu arusaam maksudest. Ma arvan, et mind kutsuti täna sellepärast siia, et ma juba mõnda aega olen rääkinud sellest, kuidas maksusüsteem peaks muutuma. Ma tänaksin ka peaminister Jüri Ratast, kes paar kuud tagasi kõiki sellele avalikule debatile üles kutsus. Vanarahvas on ikka öelnud, et parem hilja kui mitte kunagi.

Miks ma niimoodi arvan? Sellepärast, et meie maksusüsteem on kinni 90-ndates, kui maksude maksmise distsipliin ning maksude kogumise võimekus oli teine. Samuti ei olnud rikkust, mida maksustada. Lisaks, veel 15 aastat tagasi või rohkem kui 15 aastat tagasi puudus meil kapital – siis meil tehtigi seesama ettevõtte tulumaksuvabastus. Praegune olukord on hoopis teine. Meil on väga hästi töötav maksuamet, meil on väga hea distsipliin maksude maksmisel ja maailmas on juba mõnda aega kapitali ülejääk. Samal ajal on rikkuse kontsentratsioon üks maailma suurimaid probleeme. Rääkimata sellest, et me teame, kuidas on muutunud töösuhted ja muutuvad veel.

Muutunud on ka inimeste käitumine. 20 aastat tagasi oli meil ideaaliks äärelinnas elav pere, kellel on garaažis kaks suure kütusekuluga autot. Igal nädalavahetusel küpsetati sõpradega koos liha ning söödi torti. Nüüd on teised ideaalid ja inimeste käitumine on muutunud ja muutumas. Korter Kalamajas või Veerennis, suurte maasturite asemel on noortel peredel jalgrattad ja autosid renditakse. Mõelgem korra, kuidas meie endi käitumine on muutunud, kuidas tänavapilt on viimase kümne või 15 aasta jooksul muutunud. Kas näiteks kümme aastat tagasi olid ökotoodete letid kauplustes nii pikad? Kas me rääkisime keskkonnaprobleemidest, näiteks millal teie konkreetselt ostsite viimati poest kilekoti? Või siis kas te nägite kümme aastat tagasi nii palju inimesi õhtul sportimas või jalutamas? Ja need muutused kõik ainult kiirenevad. Seepärast peame ka vabalt ja ilma dogmadeta rääkima meie maksusüsteemist – meie maksusüsteemis nimelt on väga suur osa tarbimismaksudel.

Aga nüüd kujutagem korraks ette, et kui tarbimine hakkab vähenema, mis me siis tegema hakkame. Tarbimine enam ei suurene, vaid hakkab vähenema. Kas me kujutame seda ette, et kui me sõidame näiteks tööle jalgratastega, autosid ei osta, kütust ei osta, aktsiisi ei tule, käibemaksu ei tule, ka spordisaali asemel läheksime jalgrattaga sõitma, laenu ka ei võtaks auto ostmiseks – missugune see majandusmudel siis hakkab välja nägema? Miks ma sellest praegu räägin? Ma ei arva, et see juhtub meie lähitulevikus, aga selge on, et trend selles suunas on. Juuakse vähem alkoholi – jällegi, aktsiisid vähenevad. Kui seesama uue ajastu inimene läheb sellesama raha eest, mis ta praegusel kujul tarbimisest loobudes kokku hoiab, kuskile soojale maale puhkama, siis meie ei saa sellest mingeid makse. Või investeerib kusagil, näiteks säästab pensioniks või teeb lihtsalt vähem tööd, mõeldes, et tal ei ole enam nii palju tarbida vaja – kuidas me siis oma ühiskondlikud kulutused kataksime? Vaatame seda! See on natuke teoreetiline variant, aga tegelikult me paratamatult selles suunas liigume. Kui te vaatate ka oma laste ja üldse noorte käitumist, siis te olete selles ilmselt veendunud.

Ja aina rohkem räägitakse säästlikkusest. Paljusid asju saab rentida, neid ei pea omama. Tööd saab teha ka mõistlikuma koormusega ja nii, et tervist jätkuks pikemaks ajaks. Noored ei arva enam, et nad peaksid töötama mitmel kohal, et kunagi pensionipõlve nautida. Nad teavad, et riiklikku pensioni neile tulevikus ei maksta ja nad tahavad oma energia ühtlasemalt ära jagada. Ja neid muutusi on veelgi rohkem. Tegelikult oleks tore, kui täna teie ees räägiks keegi 30-aastane – räägiks, kuidas tema kujutab ette elu järgmise 10–20 aasta jooksul. Ja kindlasti on tal teine nägemus kui 50- või 60-stel.

Ehk siis maailm on muutunud ja muutub aina kiiremini. Ja peab muutuma ka maksusüsteem. Nagu me selle viimase alkoholiaktsiisi tõstmisega seoses teame, peab tegelikult arvestama väga suurte mõjudega. See ei ole lineaarne. Ega maksude muutmine lihtne ei ole. Kui meil ei oleks naabreid ega vabakaubandust, siis oleks loomulikult lihtsam, aga nii see paraku ei ole. Kui me räägime digimaksustamisest, räägime üldse erinevatest uutest eluvormidest vabas Euroopa Liidus, kus tööjõud vabalt liigub, siis peaks tegelikult rääkima ka maksudest laiemalt Euroopa Liidus, mitte ainult siin Eestis. Me vajame minu arvates mitmeid üleeuroopalisi makse, et me mitte ei konkureeriks seal, kus seda ei ole vaja. Eelkõneleja Dmitri Jegorov ütles digimaksustamisest rääkides, et need summad ei ole praegu väga suured, aga see muutub. Selge on see, et kusagilt tuleb pihta hakata: isegi kui alguses on see summa 10 miljonit aastas, siis varsti see on 100 miljonit jne. Aga veel kord: mina täna digimaksustamisest ei räägi. Õrnalt puudutan mõnesid maksumäärasid, aga ma ei taha neid konkreetsetelt välja pakkuda. Ma arvan, et kõige parem oleks, kui me lepiksime kokku, et kui maksusid muuta, siis vähehaaval, mitte väga palju korraga. Järsud liigutused on liiga riskantsed.

Kõigepealt loodusressursside maksudest. Me räägime väga palju CO₂-st ja keskkonnast. Tegelikult oleks kogu maailmas rohkem vaja maksustada loodusressurssi – mitte tarbimist, vaid just loodusressurssi. Sest kui me mõtleme tarbimise peale, siis näiteks käsitöö on samamoodi maksustatav käibemaksuga kui plastmassist nõud või mingid muud plastmassist tehtud asjad. See ei ole õige. Samas on selge, et sellist riikidevahelist kokkulepet ilmselt teha ei saa, sest alati leidub mõni riik, kes tahab oma konkurentsivõimet tõsta. Selles mõttes ma arvan, et ressursimaksude kehtestamisel ei ole meil mõtet hakata teerajajaks. Katsume teistega sammu pidada ja vaatame, et meie majandus konkurentsivõimeks ei muutu.

Aga millest minu arvates keskkonna saastamise puhul rääkima peaks, on see, kuidas me saastame oma põhjavett. Me ei peaks nii palju rääkima CO₂-st, vaid just nimelt põhjaveest, sellest, kui palju meie põllumajandus kasutab väetisi ja muid kemikaale. Minu arvates on see palju suurem oht loodusele kui metsade raiumine, millest nii palju juttu on. Ja siin ma pakuksin välja, et ainukene töötav mudel oleks see, kui me vabastaksime mahepõllumajanduse käibemaksust. Olen veendunud, et maksuspetsialistidel on selliseid ideesid veelgi rohkem, aga seda, et soodustada tervislikumat toitumist, soodustada seda, et me oma põhjavett, oma maad nii palju ei mürgitaks, tuleb alustada. Ja üks lahendus on käibemaksuvabastus ökoloogiliselt puhastele toiduainetele.

Järgmine teema: varade maksustamine. Minu arvates on oluline vähendada veelgi palgalt võetavaid makse keskmise ja väikese sissetulekuga inimestel ning suurendada varadelt võetavaid makse ja maksustada rohkem suuremaid tulusid. Palju räägitakse viimasel ajal mitte ainult tulude, vaid ka rikkuse suuremast maksustamisest. See oleks ühiskonna kui terviku seisukohast väga õige ja õiglane. Küsimus on ainult, mida ja kuidas maksustada: kas kinnisvara või ka aktsiaid ja osakuid või rikkust tervikuna, nagu soovitab Ameerika Ühendriikide Demokraatliku Partei presidendikandidaat Elizabeth Warren. Ja need ei ole lihtsalt ühe poliitiku ideed, vaid nende taga on erinevate mõttekodade ajutrustid. Näiteks

soovib Warren maksustada üle 50-miljonilist varandust 2%-ga ja üle 1-miljardilist varandust 3%-ga. Kuidas oleks, kui meil maksustada näiteks vara, mille väärtus on 10 miljonit eurot, 1%-ga aastas? Või esialgu poole protsendiga? Kui mitu rikkast eestlast sellepärast Eestist lahkaks ja kui suur oleks aastane lisalaekumine eelarvesse?

Ma tegin eelmisel nädalal väikese küsitluse oma tuttavate rikkaste inimeste hulgas ja üldiselt sellist lähenemist pooldatakse. Ettevõtjad saavad väga hästi aru, et samamoodi ei saa elu kaua jätkata. Üldse ma arvan, et tuleks varade maksustamisel aluseks võtta mingi alampiir. See kehtib ka maamaksude kohta. Meil on kodualune maa maksust vabastatud, aga kui näiteks too alampiir oleks 100 000 eurot ja sellest alates tuleks maamaksu maksta, oleks jällegi samm õiglasema ühiskonna suunas ja ka eelarve kosuks.

Tulude maksustamine. Jällegi, me oleme jõudnud aega, kus rahaline kapital on väga odav ja inimene on kallis, 20 aastat tagasi oli olukord risti vastupidine. Palgad on meil hoogsalt kasvanud, need jõuavad kiiresti järele Euroopa keskmisele. Kui me mõtleme tulevikule, siis järgmise 20–30 aasta jooksul me näeme madalaid intresse ja seda, kuidas robotid palju meie tööd ära võtavad. Robotite puhul ei ole vaja maksta sotsiaalmaksu, ei pea korjama raha pensionisambasse, samuti nad ei käi perearsti juures. Seega me oleme pannud oma inimesed kõrge sotsiaalmaksuga ja teiste palgamaksudega halvemasse olukorda ja peame vaatama, kuidas neid makse saaks vähendada. Ka Dmitri Jegorov puudutas oma ettekande lõpus seda, et tuleks kõiki eraisikute tulusid võrselt maksustada. Ka minu arvates oleks õige ja õiglane, et nii dividendid kui ka kinnisvara rentimise tulud oleks samamoodi maksustatud kui palgad. Sest veel kord: elu on muutunud. Ja selleks, et kedagi mitte ära hirmutada ja Eestist lahkuma sundida, peaks sotsiaalmaksul lagi olema.

Ja nüüd teema, mis ilmselt väga paljusid erutab: kas me vajame astmelist tulumaksu? Ma arvan, et jah, vajame. Ma toon teile ühe näite selle kohta, kus minu isiklik arvamus on viimase 20 aasta jooksul 180 kraadi muutunud. 20 aastat tagasi aitas meid üks Soome konsultant. Paar aastat hiljem, kui ta meiega töö lõpetas, lahkus ta sellest mainekast konsultatsioonifirmast. Ma küsisin, miks ta sealt ära läks. Ta ütles, et kui ta öhtul tegi pikki päevi – aga seal olid väga pikad tööpäevad –, siis ta maksis poole tasust, mis ta sai ületöötatud aja eest, Soome riigile. Ja siis ma mõtlesin, et ei ole väga mõistlik teha selline maksusüsteem, mille korral sa pead poole ületundide tasust ära maksuma. Täna ma aga arvan tegelikult vastupidi. Astmelise tulumaksu puhul kehtib palju sügavam filosoofia, kui esmapilgul tundub. See aitab, esiteks, paljudel ületundide tegijatel hakata elama märksa tasakaalustatumat elu. Ja teiseks, kui me vaatame tulevikku, siis oleks hea, kui tööd jätkuks kõigile. Ei ole hea, kui osa teeb 70–80 tundi nädalas ja teistel pole üldse tööd. See süsteem suunab selgelt inimeste käitumist. Ja kõige kõrgem maksumäär ei pea olema 50%, vaid näiteks 25–30%. See ei hirmuta kedagi ära, aga mõju eelarvele on olemas. Samuti arvan, et tuleks üle vaadata ka meie ettevõtete tulumaksu süsteem. Ei ole midagi loogilisemat kui see, et kui firmal läheb hästi, siis jagab ta seda ka teistega, eriti oma kogukonnaga. Mitmed spetsialistid ja omaavalitsusjuhid arvavad, et ettevõtte tulumaks peaks laekuma kohaliku omaavalitsuse eelarvesse, vastasel juhul ei ole kohalikul omaavalitsusel ega kohalikel inimestel huvi suurte tööstusinvesteeringute vastu. Ma arvan samuti, et see oleks väga loogiline. Veel kord: seegi määr ei pea olema väga suur.

Nüüd pahede maksustamisest. Ütlen ette, et siin ma ei ole sada protsenti nõus eelkõneleja Dmitri Jegoroviga, aga ma kohe jõuan selleni. Pahede maksustamine ei ole tähtis mitte ainult eelarve seisukohast, vaid ka meie käitumise suunajana. Minu arvates oleks loogiline, et haigekassa eelarvesse laekuks raha ka tänu sellele, et me maksustame tervist rikkuvaid tegevusi. Alkohol- ja tubakaaktsiis peaks kindlasti laekuma haigekassa eelarvesse. Ja kui me palju suhkrut tarbime, kuigi teame suhkru kahjulikkust, oleks hädavajalik ka suhkru maksustamine, näiteks suhkrujookide aktsiis. Väike maks limonaadile juurde, ja uskuge, inimeste käitumine hakkab muutuma, eriti lastel. Lõunanaabrid lätlased on seda proovinud ja nad arvavad, et see on üks põhjus, miks Läti laste ülekaalulisus viimastel aastatel enam pole kasvanud. Veel kord: see ei oleks niivõrd eelarvelise tähtsusega muudatus, kuivõrd just käitumise suunaja. Kui limonaad on poes tunduvalt kallim kui vesi, siis ostab laps pigem vett kui limonaadi. Ma arvan, et kui me ka kulutame selle maksu kogumisele sama palju, kui me sealt teenime, siis juba see, et me muudame inimeste käitumist, on positiivne.

Nüüd veel üks mõte, mis otseselt maksudesse ei puutu, aga puudutab natuke riigieelarve rahastamist. Praegu räägitakse väga palju meie teaduse ja kõrghariduse rahastamise probleemidest. Me teame kõik, et kõrgharidus on Eestis tasuta. Me saame aru, et selleks hästi raha ei taha jätkuda ja riik ei saa ka laenu võtta erinevate Euroopa Liidu piirangute tõttu. Aga mis oleks, kui hoopis üliõpilane võtaks laenu? Meil

oleks väga soodus süsteem õppemaksu protsendi doteerimiseks. Protsent võiks üliõpilasele olla ainult 2% aastas ning vahe turuintressi ja õpilase intressi vahel kompenseeriks riik. Võiksime välja töötada ka laenu kustutamise mehhanismi, mis ehk eeldaks Eestis avalikus sektoris töötamist. Jällegi, saame eelarvesse raha juurde ja ilmselt ka inimeste käitumine muutuks vastutustundlikumaks. Kokku võttes ma arvan, et meie maksusüsteem on rahuldav, aga mitte väga hea. Ei maksa ennast eksitada sellest, kui kusagil ilmub pealkiri, mis ütleb, et Eesti maksusüsteem on kõige parem või kõige konkurentsivõimelisem maailmas. Tekstis endas on ehk selgelt öeldud, et see hinnang on antud ettevõtte seisukohalt – mitte Eesti inimeste seisukohalt, vaid just nimelt ettevõtte seisukohalt. Mina ei arva, et me selles nimekirjas peaksime maailmas esikohal olema, see oleks liiga kallis hind ühiskonnale. Kui me vaatame edetabeleid, kes seal eesotsas on, siis selle nimekirja tipus on meie saatusekaaslased ja meie naabrid Läti ja Leedu ning veel mõned idabloki maad. Olla selles edetabelis kõrgel kohal on signaal, et midagi on valesti ja midagi peab teisiti tegema. Kui me üldist maksukoormust suurendada ei plaani, siis me saame seda ainult ümber jagada. Tööl käivate ja väärtust loovate inimeste arv meil ei kasva, see tähendab, et me saame maksukoormust ümber tõsta erinevatele elanikkonnagruppidele. Ja veel kord tulen tagasi alguse juurde: me peaksime vähendama tarbimismaksude osakaalu ja maksustama rohkem pahesid, varasid ja suuremaid tulusid. Maksukoorem tuleks liigutada rohkem suureettevõtete, rikaste eraisikute ja üldse suuremat tulu teenivate inimeste õlgadele. Lõpetuseks veel kord suur tänu selle kutse eest! Ja veel kord tänan ka peaministrit selle arutelu algatamise eest. Minu arvates oleks tore, kui oleks vähem dogmasid ja lauale oleks tõstetud kõik ettepanekud, missugune ikkagi peaks meie süsteem olema, et see aitaks meid 20 aastat edasi elada. Selleks tuleks nendesse vestlustesse kaasata rohkem ka nooremaid inimesi. Aitäh teile! Ma olen nüüd valmis küsimustele vastama.

11:36 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Ettekandjale on küsimusi, seesama rida jätkub. Riina Sikkut, palun!

11:36 Riina Sikkut

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Ma väga tänan huvitava ettekande eest! Ettekanne oli kohe nii hästi ette valmistatud, et mitmed küsimused, mis mul olid, said juba vastuse. Ma küsin siiski kahte asja. Ühelt poolt, nagu te ütlesite, maksusüsteem on meil rohkem on selline 90-ndatele vastav. Hästi palju me hindame maksusüsteemi selle järgi, kas see on odav üleval pidada, administreerida, kas see on lihtne, kas inimesed saavad sellest aru ja kas me selle abil ikka tulu teenime korralikult. Ettekandest jäi mulje, et tegelikult need ei ole põhimõtted, millest lähtudes tuleks tuleviku maksusüsteemi hinnata. Ühelt poolt ma küsingi, mis oleks siis need paar-kolm olulisimat kriteeriumi, mida tuleks silmas pidada, kui me hakkame maksumuudatusi tegema. Ja teiselt poolt: mis oleks esimene muudatus, mille te vaikselt, järkjärgult Eesti maksusüsteemis teeksite? Mis oleks esimene samm, mis tuleks astuda?

11:37 Ettevõtja Indrek Neivelt

Aitäh! Niimoodi esimest ma nimetada ei oska. Ma arvan, et see peaks olema kompleksne ja suurem ettevõtmine. Kui ühest nurgast vaikselt liikuma hakata, siis ma tõenäoliselt hakkaks liikuma ühe väiksemat sorti astmelise tulumaksuga. See oleks võib-olla kõige lihtsam edasiminekuks, see väga palju kedagi või midagi ei muuda, kui me kehtestame sellise tulumaksu. Ja kindlasti, kordan seda veel, peaksime rohkem tegelema pahedega, toetama tervislikku eluviisi ja tugevamat tervist. Mõelgem ülekaalulisuse probleemile, laste ülekaalulisusele – selleks ei pea mingeid uuringuid lugema, minge randa, siis näete, et see on probleem. Tuleb muuta käitumuslikke mudeleid. Me enne põgusalt saali nurgas rääkisime, et kui ikka randa tulevad ülekaalulised lapsed, ühes käes on suur krõpsupakk ja teises on poolteiseliitrine limonaadipudel, siis see ei ole normaalne.

11:38 Esimees Henn Põlluaas

Järgmisena Kristina Šmigun-Vähi, palun!

11:38 Kristina Šmigun-Vähi

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud Indrek Neivelt! Teie ettekanne inspireeris mind, kui ma kuulasin, et kõiksuguseid pahesid tuleb maksustada. Just oli juttu suhkrust, et maksustame selle, ja

küllap näeme, et lapsed tarbivadki vähem. Minu küsimus on selline, et andke palun nõu, kuidas teha niimoodi, et lapsed ja noored hakkaksid rohkem liikuma. Mida maksustada või mida üldse ette võtta?

11:39 Ettevõtja Indrek Neivelt

Aitäh, Kristina! Ma seda küll ei oska öelda. Seda ehk oskavad öelda spetsialistid. Mina võin lihtsalt rääkida kogemustest oma lastega, aga Riigikogu kõnepult ei pruugi selleks kõige parem koht olla. Kindlasti on laste spordiringid tegelikult päris kallid, kui me lapsevanema seisukohast vaatame. Kui riik või kohalik omavalitsus suudaks seda tegevust enam kompenseerida, paneks see kindlasti rohkem lapsi ja ka täiskasvanuid liikuma.

11:40 Esimees Henn Põlluaas

Urve Tiidus, palun!

11:40 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud Indrek Neivelt! Proua Sarapuu nimetas oma avaettekandes ühe vajadusena või võimalusena maksusüsteemi edendada ettevõtluse maksustamist. Teie assisteerisite talle samal teemal, rääkisite ka ettevõtte tulumaksust ja selle headest külgedest: et see on võimalus jagada tulu oma kogukonnaga jne. Teatavasti ettevõtte rajamine tähendab esialgu pikka ülesehitusperioodi. Kapital on tõepoolest kogunenud kogu maailmas ja ka Eestis mitte enamuse, mitte väga paljude kätte. Et üks ettevõtte tootlikuks muuta, läheb vaja suurt pingutust ja aega. Milline on teie arvates ettevõtluse tulumaksu perspektiiv? Kui aus olla, siis ettevõtjad jagavad ka praegu oma tulu kogukonnaga. Mul on selle kohta väga häid näiteid, küllap teil ka. Ja üks lisaküsimus on see, milline võiks olla üleeuroopaliste maksude tulevik? Neid te mainisite oma ettekandes ka.

11:41 Ettevõtja Indrek Neivelt

Aitäh! Kõigepealt ettevõtte tulumaksust. Jaa, ma olen ka erinevatel aegadel erinevaid ettevõtteid alustanud ja tean väga hästi, mida tähendab ühe ettevõtte käivitamine. Kui palju kulub energiat, kui palju sa pead oma plaane muutma ja kui palju on unetuid öid – see ei ole kindlasti mitte kerge tegevus. Samas, kui ma vaatan tervikuna suurt pilti, siis näen, et meil on praegu kõrged sotsiaalmaksud, mis me peame oma töötajate pealt maksma. Ja kui ma ühel hetkel jõuan kasumisse, siis ma ei pea seda jagama. See minu arvates ei ole õiglane. Võiks olla nii, et alguses oleks ettevõtjal lihtsam. Kohe alguses ei peaks hakkama väga suuri kulutusi tegema. Praegu on ju peamine inimene. Võtame näiteks tüüpilise Eesti ettevõtte, kes näiteks alustab mingit tegevust IT-valdkonnas. Tema kulutustest 80% või rohkem veel on palgad. Sel puhul on teatavasti kõik maksud ära makstud: sotsiaalmaks, tulumaks. Seesama inimene käib poes, ostab siin, maksab käibemaksu ära. Tegelikult on need suured kulud, mis riik niimoodi tagasi saab.

Vaatame täna seda näiteks investori seisukohast. Oletame, et ettevõtja müüb oma firma maha või tal lihtsalt tekib korraga suur kasum, näiteks 5 või 10 miljonit eurot. Kui ta seda investeerima hakkab, siis meie tulumaksusüsteemi järgi ei ole vahet, kas ta investeerib siia Eesti majandusse või ostab näiteks börsilt Apple'i aktsiaid. Minul on samamoodi, ma ei pea tulumaksu maksma, aga ühel puhul ma loon siin töökohti ja siin tekivad tökohad, siin makstakse maksud ära, teisel juhul ma lihtsalt kannan mingi summa raha Eestist minema, ja kogu lugu. Puutumus Eesti majandusega on null. Täna on nagu täitsa mõttetu siin firma käivitada, ostan parem börsilt aktsiaid, on palju lihtsam elu, kui niimoodi vaadata. Mis puutub üleeuroopalistesse maksudesse, siis ma arvan, et ka sellesama rikkuse maksustamisel võiks mõelda üleeuroopalise maksu peale, kui Ameerika näiteks hakkab selles suunas liikuma. Üleeuroopalise maksu korral ei teki üheski riigis mingit eelistust, nii et rikkad inimesed läheksid näiteks Prantsusmaalt kusagile naaberriiki või mujale. See võiks olla lisaks digimaksudele.

11:44 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Jürgen Ligi, palun!

11:44 Jürgen Ligi

Aitäh, härra Neivelt! Palun kirjeldage veel seda lahinguülesannet, mis teile täna anti! Enamik inimesi ju ei arva, et kui ta millestki palju räägib, siis ta peab seda rääkima ka Riigikogule. Praegu kutsuti siia üks

maksuekspert ja teid ja te esitate väga palju seisukohti riburada väga pisikestes detailides ja väga suurtes asjades süvitsi minemata. Tegelikult on kõigi nende seisukohtade taga väga palju aspekte, vaidlusi ja ka inimesi, kes nendest palju teavad. Kui keegi niimoodi räägib, nagu te räägite, siis ta peaks aru saama, kellena ta räägib. Tüüpiline ettevõtja te oma seisukohtadelt ei ole, keskmine maksumaksja te ei ole, maksuekspert te pole. Teid pandi sellisesse olukorda ja palun ärge nüüd pahaks pange mu küsimust, aga siiski meil on vaja aru saada, mis debatile teid meile kutsuti. Debatti siin ju ei teki. Mis lahinguülesande te saite? Kellena teid siia kutsuti? Kutsutud on ainult üks maksuekspert, kellel lubati rääkida ühest marginaalsest teemast, ja siis teil korraga kõigest.

11:45 Ettevõtja Indrek Neivelt

Aitäh! Mind kutsuti siia rääkima kui tavalist kodanikku, kes on maksuteemal sõna võtnud. Ütlesin lihtsalt oma arvamuse – ma ei esinda ühtegi parteid, need on mu isiklikud mõtted. Ma olen sellest varemgi nagu ka paljudest muudest asjadest rääkinud. Kui see ei meeldi, siis palun vabandust!

11:45 Esimees Henn Põlluaas

Tarmo Tamm, palun!

11:45 Tarmo Tamm

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud Neivelt! Mulle, vastupidi, meeldis teie ettekanne. See muudab natuke meie mõtlemist: Eestis on väga palju edukaid inimesi, kes on avalikult välja öelnud, et nad oleks nõus rohkem maksma, kui maksusüsteem nende käest praegu küsib. Näiteks Kristjan Rahu tegi hiljuti selle kohta väga tugeva avalduse. Aga mind teeb murelikuks see, et jah, meil on päris suur grupp inimesi, kes elavad hästi ja on ka nõus rohkem ühiskonda panustama, aga meil on ka 300 000 inimest, kes elavad allpool suhtelist vaesuspiiri. Kas neid inimesi on võimalik suhtelisest vaesusest välja tuua ilma astmelist tulumaksu kehtestamata?

11:46 Ettevõtja Indrek Neivelt

Aitäh küsimuse eest! Seda mina ei tea. See on nii kompleksne küsimus. Kindlasti on nende 300 000 inimese hulgas väga palju erinevaid juhtumeid ja neid peaks eraldi grupeerima. Ei ole ühte kindlat võluvitsa, mis lahendab kõik probleemid ära.

11:47 Esimees Henn Põlluaas

Peeter Ernits, palun! Peeter Ernitsat saalis ei ole. Siis palun, Urmas Kruuse!

11:47 Urmas Kruuse

Aitäh, austatud istungi juhataja! Auväärt ettekandja! Üks mõte, mis teie ettekandest läbi käis, oli see, et tuleviku noored enam riigi käest pensioni ei saa.

11:47 Ettevõtja Indrek Neivelt

Nad ei oota seda, jah.

11:47 Urmas Kruuse

Me tegelikult veel hetkel ei tea, kas nad seda ootavad või mitte. Küsimus on selles, kas nad mõtlevad selle peale, et neil on ka tulevikus vaja ka toime tulla. See debatt, mis ühiskonnas on tekkinud, on jätnud mulje, et tulevikuga ei ole vaja tegeleda. Kas riik meie eest hoolitseb või ei hoolitse, me ei mõtle selle peale. Minu arvates on see vale lähenemine. Kas te avaksite seda väidet natukene? Millistel uuringutel rajaneb väide, et riik tänastele noortele tulevikus pensioni ei maksa? Kas see tähendab seda, et tuleb töötada kuni surmani, või midagi muud?

11:48 Ettevõtja Indrek Neivelt

Jah, ma olen erinevaid uurimusi lugenud, aga ma olen ka rääkinud väga-väga paljude noortega, kes on praegu kahekümnendate lõpus või kolmekümnesed. Nad ei ütle, et nad ei hooli sellest, et nad ei muretsse selle pärast, aga nad arvavad, et riiklik pension ei hakka olema nii suur, et garanteeriks äraelamise. Nad peavad ise kindlasti selles osalema, midagi tegema, kas pikemalt töötama või midagi

muud ette võtma. Nad saavad aru enda suuremast vastutusest. Minu arust on väga selge, ma näen seda oma tuttavate pealt, kuidas nad jagavad oma energiat palju-palju ühtlasemalt ja töötavad juba praegu erinevates kohtades – needsamad nomaadid. Täna siin ja homme seal ja nad ei tee enam nii pikki tööpäevi, kui tehti 90-ndatel.

11:49 Esimees Henn Põlluaas

Anti Poolamets, palun! Vabandust, üks nimi jäi vahele! Andrei Korobeinik oli eespool. Palun!

11:49 Andrei Korobeinik

Aitäh, pole hullu! Hea Indrek! Mul on küsimus tööjõumaksude kohta. Tegemist on sellise oma 150 aastat vana kontseptsiooniga, mis oli omal ajal mõeldud selleks, et maksustada lisandväärtust. Ja tol ajal see toimis. Tänapäeval on majanduse struktuur hoopis teistsugune ja me ilmselt peame rääkima mingisugustest teistsugustest lahendustest. Sa ise ilmselt ei ole selliste globaalsete maksude fänn, aga mis sinu arvates võiks olla lahendus olukorras, kus küll mitte viie aasta pärast, aga näiteks kümne või 20 aasta pärast on tööjõumaksud palju väiksemad, aga tulumaksu puhul me ei saa seda raha võib-olla firmalt kätte. Kas sa näed mingisugust võimalust, kuidas me endiselt suudame lisandväärtust efektiivselt maksustada?

11:50 Ettevõtja Indrek Neivelt

Aitäh küsimuse eest! Mis puutub lisandväärtusse, siis veel kord: tundub niimoodi, et kui me vaatame siin platvormmajanduse peale, siis see selgelt ühtlustab inimeste palgad kogu maailmas. Siis on väga raske sellist lisandväärtust leida, kuna konkurents on nii suur, et see hakkab üha rohkem sarnanema perfektse konkurentsi tingimustega. Minu arvates meil muud varianti ei ole, kui me peame liikuma selles suunas, et me paneme inimese rohkem vastutama. Inimesel peab olema suurem vastutus, aga teiselt poolt ta peab teadma, et tal on kogukonna toetus, kui midagi halvasti läheb. Me peame liikuma väiksemate maksude suunas, seda nii sotsiaalmaksu kui ka üksikisiku tulumaksu puhul.

11:51 Esimees Henn Põlluaas

Anti Poolamets, palun!

11:51 Anti Poolamets

Lugupeetud ettekandja! Ma tsiteeriksin kõigepealt, mida te 2015. aastal olete öelnud. Artikli pealkiri oli "Indrek Neivelt: vaene Ida-Euroopa toetab rikast Lääne-Euroopat". "Kui mõelda, et Eestist on lahkunud 5,7 protsenti inimestest, siis tööjõust oleme kaotanud umbes kümme protsenti. Ehk me oleme ära andnud kümnendiku oma tööjõust ja majanduspotentsiaalset ning vastu saame erinevate toetustega veidi üle nelja protsendi sisemajanduse kogutoodangust. Ja lisaks veel käendame ülelaenanud riikide lootusetuid laene. Tegelikult me ei saa mitte abi, vaid me abistame rikkamaid riike. Me oleme rikkamatele riikidele doonoriteks. Aga reklaamid näitavad, et Euroopa Liit toetab. Tegelikult toetame ikka meie ja saame pool tagasi." Kas see olukord, kus vaesemad riigid tegelikult oma inimeste kaudu doteerivad rikkamaid, on teie arvates vahepealsete aastatega süvenenud?

11:52 Ettevõtja Indrek Neivelt

Aitäh! Jaa, see on minu tsitaat. Tol ajal olin ma Ida- ja Kesk-Euroopa ühe mõttekoja nõukogu liige ja sellele uuringule ma tuginesin, kui selle artikli kirjutasin. Tõepoolest, nagu ma ütlesin, me olime ära andnud 5,7% oma tööjõust, oli see siis aastal 2015 või veel varem. Täna me näeme, et viimasel paaril aastal on elanikkonna arv Eestis kasvama hakanud, kuigi mitte vist niivõrd tagasipöördujate võrra. Tõenäoliselt see protsent, kui palju me tööjõudu ära oleme andnud, on umbes sama kui 4–5 aastat tagasi. Me pigem hakkame nüüd, kui oleme rikkaks saanud, ise kasutama teiste, odavamate ja vaesemate riikide tööjõudu samamoodi ära. See on see, mis meil täna tegelikult toimub.

11:52 Esimees Henn Põlluaas

Vilja Toomast, palun!

11:53 Vilja Toomast

Aitäh! Lugupeetud esineja! Ma ei tea, kas ma ei kuulanud teid väga tähelepanelikult, aga mõnest asjast ei saanud ma väga täpselt aru. Kord te ütlete, et tööjõumaksud on kõrged, tarbimismaksud on ka kõrged ja neid ei tohi tõsta, aga siis te ütlete jälle, et suuremat tulu võiks kõrgemalt maksustada. Eks siis ole ju ka tööjõumaksud suurema tulu pealt kõrgemad. Aga kusagil midagi peab tõstma. Siis tuleb ju palkasid tõsta. Ma saan aru, et tegelikult Jüri Ratase maksudebati eesmärk on maksusid tõsta, et eelarvetulusid mingil moel kasvatada – raha on vahepeal ära raisatud. Ja samas te ütlete, et võiks hakata kinnisvara maksustama ja kusagil 10 miljoni juures võiks olla see alampiir, millest alates võiks maksustama hakata. Äkki on teil ka mingid numbrid selle kohta, kui palju Eestis on inimesi, kellel on 10-miljoniline kinnisvara? Ja kui suur võiks olla riigikassa tulu sellest maksustamisest?

11:54 Ettevõtja Indrek Neivelt

Aitäh küsimuse eest! Ma ei mõelnud ainult kinnisvara, vaid sellist üldist rikkust. See pole üksnes see, kui palju kinnisvara sul on, vaid kui sa oled näiteks ostnud Apple'i aktsiaid või midagi muud sarnast, siis on sul seal oma OÜ-s kõik kirjas ja selle pealt sa hakkad igal aastal varamaksu maksma. See on see. Inimesed, kellel on 10 miljonit, on lihtsalt üks näide. Niimoodi me kindlasti liiguks õiglasema ühiskonna poole. Ja veel kord: ma olen mitme inimesega rääkinud, kes kindlasti sellesse gruppi kuuluvad, ja kellelgi ei olnud midagi selle vastu. Selles mõttes ärge nagu hirmutage, et inimesed põgenevad Eestist ära. Inimesed saavad väga hästi aru, et nad ei taha võistelda selles mängus, kellel on surres kõige rohkem raha. Tuleb jälgida, et ikkagi ühiskond tervikuna areneb, mitte ei kasva ainult rikaste minigisugune virtuaalne varandus.

Nüüd kinnisvarast. Ma mõtlesin, et kui teha nii, et kodualune maa – või kuidas seda kutsutakse –, on seda siis 50 000 või 100 000 euro väärtuses, kuni selleni oleks maksuvaba, edasi on minigisugune maksumäär. Aga veel kord: maamaks ei tohiks olla kõigile võrdselt null, on sul seal suur kallis häärber peal või lihtsalt pensionäri väike majake. Ei tohi juhtuda, et pensionär ei suuda oma väikesest tulust oma vana maja ülal pidada. See on see mõte. Samas jah, seal Nõmmel on ka teised, suuremad majad. Mis aga puutub tulumaksu, siis seda tuleks minu arust rikkamatel tõsta ja altpoolt natuke vähemaks võtta.

11:56 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Tundub, et küsimusteks ja vastusteks antud aeg on kahjuks otsa saanud. Ei jõua enam küsida ega ka vastata. Seega suur tänu, härra Neivelt! Läheme edasi läbirääkimiste juurde. Eesti Keskerakonna fraktsiooni palvel saavad kõigepealt sõnavõtuga esineda fraktsioonide esindajad ja seejärel ka kõik ülejäänud soovijad. Palun siia kõnepulti kõigepealt Reformierakonna esindaja! Siiski, võtame vastavalt registreerumise järjekorrale. Kõigepealt saab sõna Kai Rimmel EKRE fraktsiooni nimel.

11:57 Kai Rimmel

Austatud koosoleku juhataja! Head kolleegid! Kui siin maailmas üldse on midagi kindlat, siis on need kaks asja: nagu te teate, maksud ja surm. Seda on öelnud USA riigimees Benjamin Franklin. EKRE kui parempoolse ja konservatiivse erakonna jaoks ei ole maksud mitte ainult vahend riigieelarve täitmiseks, vaid ka majanduse juhtimiseks. Majanduskasv ei ole meie jaoks mitte abstraktne number, vaid mõõdupuu, mis näitab inimeste ja ettevõtete kasvavat jõukust. Majanduskasv on vajalik, sest ühiskond vajab lisaraha nende ühishüvede tagamiseks, milleks riik on loodud – olgu need julgeolek, haridus, tervishoid, oma vaeste eest hoolitsemine või teedevõrgu edendamine.

Kuidas me saavutame pikema aja jooksul suure majanduskasvu? Kuidas tagada, et kasv järgmisel kümnel aastal oleks 1% või 2% asemel 5% või 6%? EKRE on seisukohal, et majandus hakkab kasvama siis, kui makse oluliselt langetada. Erinevalt Keskerakonnast peab EKRE vajalikuks langetada nii maksude määra kui ka maksude hulka. Ja me ei räägi reformierakondlikust peenhäälestusest ega poole protsendi kaupa nikerdamisest.

Esiteks, käibemaks. Leiame, et Eesti majanduse arengule annab tugeva arengutõuke käibemaksu vähendamine 5% võrra ehk 20%-lt 15%-le. Eksivad need, kes teevad lineaarse arvutuse ja ütlevad, et laekumised riigieelarvesse vähenevad neljandiku võrra. Eelmise valitsuse aktsiisifiasko on hea näide sellest, et maksude tõstmine või langetamine ei kujuta endast lineaarset arvutust Exceli tabelis, vaid mõjutab nii inimeste käitumist kui ka majanduse üldist olukorda. Käibemaks on maks, mis lööb kõige valusamalt just kõige vaesemaid inimesi. Selle langetamine vabastab majanduses kohe üle 500 miljoni euro, mis suurendab tarbimist ja toob muu hulgas kaasa käibemaksu laekumise kasvu. Samuti ei maksa

unustada, et riik ise on väga suur käibemaksu maksja, seega võimaldab käibemaksu langetamine säästa riigieelarves kümneid miljoneid. Seejuures peame vajalikuks laiendada käibemaksu 9%-list soodusmäära majutus- ja toitlustusvaldkonnale. Maksulangetus toob kaasa majanduse elavnemise, mis lühikese ajaga taastab laekumised maksualanduse eel olnud tasandile.

Teiseks, aktsiisid. Kütuse- ja alkoholiaktsiisi tõstmise ajal oli EKRE ainus erakond, kes hoiatas, et maksu tõstmine toob kaasa laekumise vähenemise. Teda ei usutud ning Eesti riik kaotas eelmise valitsuse ajal kümneid miljoneid eurot maksuraha. Nüüdseks on meil olnud aktsiiside asjus juba kaks korda õigus. Alkoholiaktsiisi langetamine tänavu suvel parandus just nii, nagu me ennustasime, maksulaekumisi, vähendas piirikaubanduse mahtu ning Soome turist hakkas taas rohkem Eestis käima. Oleme seda meelt, et Eesti majandus kasvaks kiiremini, kui langetaksime ka elektriaktsiisi, riiklikult reguleeritud võrgutasusid ja taastuenergia tasusid. Samuti peaks langetama gaasiaktsiisi, sest Eestis köetakse gaasiga ligi 200 000 kodu, aga erinevalt diislikütusest seda Lätis ostmas käia pole võimalik. Praegu on energiahinnad Eestis kõrgemad kui meie naaberriikides, kaasa arvatud rikastes Põhjamaades. See pärsib meie konkurentsivõimet ja paneb surve alla palgad. Kui kõik muud sisendhinnad on naabrite omadest kõrgemad, siis ainus koht, kust kokku hoida, on töötajad. Just sellepärast nõuavad mõned tööandjad meile odavat tööjõudu Ukrainast. Elektri ja gaasi hinda langetades anname ettevõtjatele võimaluse tõsta palkasid, kaotamata konkurentsivälisest turust. Eesmärk peaks olema muuta Eesti kõige odavam energiaga riigiks meie piirkonnas.

Milliseid maksupoliitilisi muudatusi me veel peame vajalikuks? Tee- ja veokimaks ei suurenda oluliselt riigieelarvet, küll aga vähendab meie transpordiettevõtete konkurentsivõimet ...

Palun aega juurde!

12:02 Esimees Henn Põlluaas

Palun, lisaaeg kolm minutit!

12:02 Kai Rimmel

... ja suurendab riigisiseseid transpordikuluseid, tõstes nii kõiki hindu. Need maksud tuleks kaotada. Maksustada tuleks lisaks pankadele ka kindlustusfirmade raha, mida praegu Eestist lihtsalt välja viiakse. Ettevõtluse edendamiseks tuleks tühistada sotsiaalmaksu miinimumkohustus, et muuta atraktiivsemaks osalise tööajaga töötamine. Ettevõtetele tuleks võimaldada teha aastas kuni 6000 euro ulatuses kulutusi ilma erisoodustusmaksuta. Regionaalsete eripärade tasandamiseks tuleks kehtestada maksusoodustused teatud ettevõtetele.

Kokkuvõtteks. Maksulangetused koostoimes teiste majanduspoliitiliste hoobadega, nagu bürokraatia vähendamine ja infrastruktuuri väljaehitamine, suurendaksid järgmise kümne aasta jooksul meie majanduskasvu sellisel määral, et me võiksime hakata võrdlema oma rikkuse taset naabermaa Soome omaga. Täna tähelepanu eest!

12:03 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Järgmisena palun kõnetooli Reformierakonna fraktsiooni esindaja Maris Lauri. Kolm minutit lisaaega.

12:03 Maris Lauri

Head kolleegid! Enne kui hakata süvenenult maksuteemast kõnelema, tahan osutada sellele, et juba Reformierakonna valimisplatvormis oli kirjas soov alustada diskussiooni maksude ja maksusüsteemi üle, suuremate muutuste üle selles. Nii et see ei ole Jüri Ratase suur idee. Aga tulen nüüd selle juurde, kas maksusüsteemi on vaja muuta või mitte. Enne kui hakata maksusüsteemi muutma, tuleks kindlaks teha, mis on üldse riigi roll, mis on riigi eesmärgid, mis on probleemid, mida tuleb lahendada. Tuleks vaadata erinevaid alternatiive, sest ärgem unustagem, et maksud ei ole ainuke võimalus asju mõjutada. Ja seejärel tulevad otsused, rakendamised ja kindlasti järelhindamised, mis võib-olla ei ole tänase diskussiooni teema.

Aga ma proovin alustada algusest. Mis on üldse eesmärk? Kas eesmärk on saada rohkem raha riigieelarvesse? Kas probleemiks on väike maksukoormus? Mina arvan, et meie eesmärk on saavutada võimalikult suur heaolu ja seda pidevalt suurendada. Ühiskonna heaolu saab tugineda üksnes majanduskasvule. Ja majanduskasv tuleneb ikka ainult ettevõtlusest. Nii et see on esimene asi, mille peale tuleb mõelda. Järgmine küsimus on kindlasti selles, millised probleemid on laiemalt meie

ühiskonnas ja globaalselt. Ma puudutaksin kolme asja. Esiteks kõik see, mis puudutab kliimat ja meie keskkonda. Siin on asjad kõvasti muutunud ja kas meile meeldib või mitte, me peame nende muutustega arvestama. On selge, et me peame leidma meetodid, kuidas motiveerida inimesi ja ettevõtteid sobivalt käituma. See ei pea alati käima maksude kaudu, aga võib käia maksude kaudu. Tavaliselt nii ongi, et maksud on üks osa meetmetest.

Teine teema, mis on lokaalsem, puudutab rahvastikku. Aga samad probleemid vaevavad tegelikult kogu Euroopat. Rahvastik vananeb ja väheneb või kasvab väga aeglaselt. Nii vananemisel kui ka rahvaarvu dünaamikal on oma tagajärjed, küsimus on selles, keda ja kui palju tuleb ühiskonnal ülal pidada ja mismoodi seda teha. Ka selle üle tuleb diskuteerida.

Ja kolmas küsimus puudutab tehnoloogiat, tehnoloogiat väga laias aspektis alates sellest, et me oleme väljunud tööstusühiskonnast, aga meie maksusüsteemid on üles ehitatud, lähtudes tööstusühiskonnast. Meie sotsiaalsüsteemid toetuvad tööstusühiskonna põhimõtetele. Meil on teenindusühiskond, kus on järjest enam mõju infol, kus väga suur roll on andmetel. Dmitri Jegorov rääkis oma ettekandes teatud dilemmadest, mis tulenevad sellistest muutustest. Aga tehnoloogia mõjutab ka seda, kuidas inimesed töötavad. Me töötame väga erineval viisil väga erinevates kohtades, me liigume. Kuidas sellistes oludes tagada ühelt poolt maksutulud ja kes vastutab sel juhul sotsiaalsete probleemide lahendamise eest?

Kindlasti vajab diskuteerimist igas riigis teema, mis on riigi roll, milles riik peaks osalema. Me ei saa võtta fikseerituna seda, et me kunagi oleme otsustanud asja ühtmoodi ja see niimoodi jääbki. Kindlasti on asjad, mida on mõttekas teha koos riigi tasemel, ja on asjad, mis on mõttekas teha koos omavalitsuse tasemel. On asjad, kus era- ja avalik sektor peaksid töötama koos, ja on asjad, mis võiks jätta inimeste enda vastutada, sest vastutus on ka üks väga oluline asi. Seda kinnitan ma kui ökonomist. Kui vastutus ära võtta, siis on garanteeritud ebaefektiivsus – ma pean silmas erinevaid süsteeme. Nüüd aga võib-olla viited paarile asjale. Tasuta transport ei tähenda seda, et inimesed seda tingimata hakkavad kasutama. See võib tähendada seda, et kulutatakse raha, aga ühiskondliku transpordi kasutamine, mis on tegelikult kiiduväärne trend, võib hoopis väheneda. Kui ühissõidukid liiguvad valel ajal ja valedes kohtades, siis pole neist ju mingit kasu, see on raha raiskamine. Kvaliteedist ma ei räägigi. Kui me oleme omavahel selgeks rääkinud, mida riik peaks tegema riigi tasemel ja mida tuleks teha omavalitsuse, mida üksikisiku ja mida ettevõtluse tasemel, alles siis võiks hakata mõtlema, kuidas neid asju finantseerida, kuidas neid tulemusi saavutada. Alati ei ole maksud need, mis asja päästavad. Aga meie diskussioonides, üldse avalikus diskussioonis jääb alati see mulje, et kui me tahame midagi muuta, siis ainus lahendus on maksud. Ei ole alati maksud lahenduseks.

Me oleme siin Riigikogu, me loome seadusi. Tihtipeale saab seadustega määrata piirid, kuidas käituda, teinekord on vaja ühiskondlikku mõjutamist. Tuletan meelde, et näiteks autos turvavööde kasutamine ei ole üksnes trahvide kehtestamisega saavutatud. Eranditesse tuleb suhtuda ettevaatusega, sest erand tähendab tihtipeale ebaõiglust teiste suhtes, kes seda erandit ei saa. Seda enam, et erandeid kiputakse jagama ikka ühele, teisele ja kolmandale ja lõpuks jõutakse selleni, kuhu lääne ühiskondades tihtipeale on jõutud: enamik naudib erandeid ja vähesed maksavad, ja maksavad väga valusalt. Ning erandeid on väga keeruline kaotada.

Nii et kui me hakkame maksuasjadest, sh maksusüsteemi tulevikust rääkima, siis paneks kõigepealt paika eesmärgi, võtaks ette alternatiivid ja käsitleks neid koos lahendusega, ja mitte üksnes makse puudutavate lahendustega. Aitäh!

12:11 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Järgmisena Andrei Korobeinik Keskerakonna fraktsiooni nimel. Palun!

12:11 Andrei Korobeinik

Aitäh! Palun kolm minutit juurde!

12:11 Esimees Henn Põlluaas

Kolm minutit lisaaega.

12:11 Andrei Korobeinik

Aitäh! "Riigikogu arutab Keskerakonna algatusel maksude tõstmist", annab täna Delfi meile teada. See pealkiri võtab hästi kokku meie ühiskonnas valitseva konsensuse. Kõik usuvad, et rohkem raha

riigieelarvesse saab vaid uute maksudega või olemasolevate maksude tõstmisega. Et kui me tahame aidata suhtelises või absoluutses vaesuses elavaid kaasmaalasi, siis meie üldine maksukoormus peabki kasvama. Inimestele meeldib lihtne ja arusaadav loogika ja sellised inimesed moodustavad igas ühiskonnas enamuse. See on loomulik ja normaalne. Aga niisugused inimesed ei moodusta ole alati enamuse siin saalis.

Tuletame meelde, kuidas 20 aastat tagasi Siim Kallase eestvedamisel kaotati Eestis firmade tulumaks. Ka siis kõlasid siit puldist – meediast rääkimata – kõned, et maailma lõpp on sisuliselt käes. Aga selle tulumaksu kaotamisega tegi Eesti majandus hoopis nii suure arenguhüppe, et meie maksusüsteemi peetakse siiaaani eeskujulikuks. Laekumised riigieelarvesse kasvasid. Järgmised 20 aastat ühtegi sisulist majandusreformi ei toimunud.

Mul on raske ette kujutada, kuidas sellise kaaluga otsus võiks sündida praeguses Riigikogus. Selle sajandi algusest peale on Eestis toimunud Exceli võidukäik. Keegi ei mõtle enam kastist väljapoole. Majandusreformid seisnevad tabelilahtrite ja protsendipunktide korrigeerimises. Kui keegi tahabki teha mõnda julgemat otsust, saab ta ministeeriumiametnikelt Exceli kiirkoolituse ja sinna see otsus jääbki. Aga tegemist pole sugugi ametnike vandenõuga. Nad on osa meie ühiskonnast.

Kui ma kuu aega tagasi kandsin siit puldist ette ühe idufirmadele suunatud eelnõu, siis Postimehe kolumnist kirjutas selle peale, et põhiseaduse sätte ja mõtte kohaselt on seaduseelnõude esitamine eelkõige Vabariigi Valitsuse ülesanne ja Riigikogu peaks ise eelnõusid algatama vaid erakorralistel asjaoludel. Aga ütleme nii, et erakorraline aeg nõuabki erakorralisi meetmeid. Usun, et ükski maksudebati osaline ei kahtle selles, et vaesusega ühiskonnas peab võitlema. Ühiskonna solidaarsus ei põhine tegelikult emotsioonidel. Tegu on puhtalt personaalsete huvidega. Kui ühiskond aitab nõrgemat ja teeb temast sellega võrdväärse partneri, siis see inimene omakorda panustab ühiskonda rohkem ja sellest võidavad kõik osapooled.

Suurema võrdsuse saavutamiseks on meil kaks teed. Kui me hakkame karistama inimesi suuremate sissetulekute eest, siis meil on vähem rikkaid. Kui me, vastupidi, meelitame Eestisse investoreid ja kõrgepalgalisi spetsialiste, siis meil on vähem vaeseid. Just see teine lähenemine on toonud meid siia, kus me oleme, ja mina küll usun, et see viiks meid ka edasi, aga selleks on vaja poliitilist julgust, mida on iga aastaga Eestis aina vähem. Eesti konkurentsivõimet viivad täna alla kõrged töötajumaksud. Me peame taas rääkima sotsiaalmaksu laest, ja ei piisa, kui sellest räägib meile Indrek Neivelt korra aastas. See on palju olulisem teema. Sotsiaalmaksu lagi võib olla ka astmelise tulumaksuga kombineeritud, kuid tulemuseks peab kokku võttes olema kõrgepalgaliste töökohtade väiksem maksukoormus. Sedasi julgustame ettevõtjaid maksma kõrgemat palka ja tooma Eestisse tagasi Eesti firmade töökohti, mis on vahepeal kolinud madalama töötajumaksuga riikidesse.

Ja loomulikult peame rääkima sellest, et kõik maksud peavad tööandjalt töötajale üle minema. Kui töötajumaksu maksab tööandja, siis reformi tulemus ei pruugi inimesteni üldse jõuda. Kui töötaja palk jääb samaks, aga lisaks tulumaksule kajastub tema brutosissetulekus ka sotsiaalmaks, töötukassa kindlustus ja kõik muu, tunnetab ta reformide mõju ja ilmselt suhtub ka tööandjasse suurema empaatiaga. Kui me viime töötajumaksukoormust alla, siis meil on palju rohkem valikuid.

Me võime rääkida ka tarbimis- või varamaksudest, näiteks kinnisvaramaksust, mis on Euroopa Liidus peaaegu igal pool olemas, kuid Eestis on see alati olnud tabuteema. Või toome lauale keskkonnamaksu, aidates Eestit teel kliimanetraalsuse poole ja premeerides neid, kes teevad keskkonnasõbralikke valikuid, mida propageeris täna ka Indrek Neivelt. Need on inimesed, kes ostavad säästlikuma auto või kasutavad hoopis ühiskondlikku transporti, aga ka need, kes teevad oma tehase keskkonnasõbralikumaks.

Loomulikult on teemaks ka tulevikumaksud. Aastaks 2030 kaob Euroopa Liidus pool tänastest töökohtadest ja lisandväärtuse maksustamisel kasutatakse peale töötajumaksude või nende asemel uusi makse, nagu see digimaks, millest Dmitri Jegorov rääkis täna põhjalikult. Uutes maksudes pole iseenesest midagi uut, aga uueks teeb olukorra see, et ilmselt ootavad meid ees mõned globaalsed maksud. Eesti roll nende maksude väljatöötamisel võiks olla tänasest aktiivsem. Oleme küll väike riik, kuid teatud valdkondades on meie autoriteet maailmas ebaproportsionaalselt suur, ja me peame seda ära kasutama.

Maksureform ei ole alati maksutõus, see võib-olla ka nullsummaga mäng. Võib isegi lühikeseks ajaks viia riigieelarvest raha välja. Aga me võiksime lähtuda suuremast pildist ja ambitsioonikamatest eesmärkidest. Elu on üllatusi täis. Nii võib juhtuda, et firmade tulumaksu tühistamine toob riigieelarvesse rohkem raha või alkoholiaktsiisi tõstmisel 100% võrra riik raha hoopis kaotab. Samas, kui

kasutame Exceli asemel enda pead, siis üllatuste arv väheneb oluliselt. Elu muutub küll igavamaks, aga progress selle eest kiiremaks. Aitäh!

12:17 Esimees Henn Pöllumaa

Aitäh! Järgmisena Riina Sikkut Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel. Palun! Kolm minutit lisaaega.

12:17 Riina Sikkut

Aitäh! Kõigepealt ma tänan ettekandjaid ja tahan meile kõigile südamele panna, et me peaks ennast ikka rohkem kokku võtma. Kuulasime kolme ettekannet. Poliitik räägib väga ettevaatlikult astmelisest tulumaksust ja ülejäänud ettekandjad proovivad mõtestada seda, kuidas meil äri muutub, ettevõtlus muutub, inimeste käitumine muutub ja millised on võimalused kohandada maksusüsteemi nii, et see ei tekitaks moonutusi, aga samas võimaldaks maksutulu koguda. Ma väga loodan, et me suudame võrdväärset tasemel ka edaspidi siin saalis debatti pidada. Ja ettekandjatele vastu vaieldes ei maksa minna isiklikuks. Võtame ennast kokku, arutame mõtete üle, mitte nende ettekandjate üle!

Näiteks eile me käsitlesime siin saalis esimesel lugemisel tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu 106. Me muudame maksuvaba tulu regulatsiooni, mis puudutab näiteks sünnitushüvitist, koondamishüvitist ja toitjakaotuspensionit. Need on kahtlemata väga vajalikud asjad. Me oleme siinsamas viimase poole aasta jooksul arutanud ka pensionide täiendavat tulumaksuvabastust ja alkoholiaktsiisi langetamist. Meie maksusüsteemis on jätkuvalt kohti, mida täpsustada, timmida, kohandada. Selliste pisimuudatuste tegemine on paratamatu, see on osa meie tööst.

Aga me peame selle kõrval ikkagi silmas pidama ka suuremat pilti. Nüüd ongi meie ees avanenud selliste võimaluste aken. Et valitsuses toimuvalt või mittetoimuvalt tähelepanu kõrvale juhtida, on peaminister pakkunud välja maksudebati. Ühelt poolt on see asendustegevus, samas ma arvan, et me peaksime selle võimaluse ära kasutama.

Täna arutelu algatajate ettepanek on arutada peamiselt maksukoormuse suurendamise ja astmelise tulumaksu üle. Aga ma leian, et kui Keskerakond on ka hoolduskindlustuse ja digimaksu välja pakkunud, siis samamoodi tuleks ka need lauale võtta. Tegelikult on need kõik sellised tuttavad ja turvalised ettepanekud. Nende elluviimine ei muudaks praegust tööjõu-, tarbimis- ja kapitalimaksude struktuuri. Need tegelikult ei lahendaks meie pikaajalisi muresid, need ei pea piisavalt silmas muutusi, mis tegelikult toimuvad.

Ja nüüd siis peame maksudebatti. Aga erakorraline pensionitõus on 7 eurot miinus tulumaks, sest raha ei ole. Teadusleppest ei saa kinni pidada, sest raha tõesti ei ole! Meie maksukoormus langeb alla 33%, tööjõud on endiselt kõrgelt maksustatud, aga järjest enam inimesi ei tööta tegelikult töölepinguga ja tööelu muutub kiiresti. Sissetulekute ebavõrdsus on suur, see võimendub varade ebavõrdsuses ja varad järjest kontsentreeruvad. Ärimudelid lähevad rahvusvahelisemaks ja äri kolib füüsilisest maailmast virtuaalmaailma, aga meie endiselt maksustame töötamist ja rikkaks saamist, mitte rikas olemist. Ja me ei julge isegi mitte ühte maksuastet tekitada. Aga nagu Maris Lauri ilusti ütles, tegelikult ainus lahendus ei ole ju maksud. Kõik need riigieelarveteemalised arutelud – seal on ju rohkem võimalusi.

Kui tuua see teadus- ja arendustegevuse rahastamata jätmise näide – leping on sõlmitud, kinni sellest ei peeta. Aga milles tegelikult siis asi on? Miks teadus- ja arendustegevuse suurem rahastamine osutus selles koalitsioonis võimatuks? Ning see ju pärsib meie homset majanduskasvu ja selle tagajärjel muutub küsitavaks, kui palju on meil raha pensionide maksmiseks või tervishoiu tagamiseks tulevikus. Nagu Maris Lauri ütles, maksud ei ole ju ainus lahendus. Tegelikult on võimalik poliitiline julgus kokku võtta ja leida vajaminev summa olemasoleva eelarve piires. Kärpida võiks mujalt. No kui see ei sobi, siis tulevikku investeringute tegemiseks saab suurendada eelarve miinust. Kui ei ole julgust, kui ei suuda seda ära seletada, kui see ei sobi, siis me jõuame maksutuludeni. Ja kindlasti on võimalik seda teha viisil, mis oleks ühiskonnale mõistetav ja aktsepteeritav.

Ma toon ainult ühe näite. Kõigis automaksu teemal peetud aruteludes on väga ilusti kirjeldatud, milline on meil autopark ja kui palju meie autode omanikud teenivad. Ka madalate sissetulekute korral on meil väga ilusad autod. Üks mu endine kolleeg kirjeldas värvikalt, kuidas eelmisel suvel sai meie rahvamajandus ikka tõsise löögi: hävis tootmissisend Ferrari F430, hävis õnnetuses. Aga ärge muretsege, tol hetkel oli meie liiklusregistris seda tüüpi tootmisvahendeid tervelt 50 tükki. Ja veel enam, 80% neist õnneks leiavad kasutust lisandväärtuse tootmise protsessis mõne ettevõtte teenistuses. Selline kõrgtehnoloogia meie transporditöötajate käsutuses on muidugi tore. Kahjuks laste

mänguasjade tootjad meie ettevõtjate eelistustega ei arvesta, aga meil on siin teistsuguseid mänguasju. Näiteks siin on üks tugevam tükk, selline ilus punane. (Näitab saalile punast automodelit.) Ma ei tea, kas ma julgen nüüd seda öelda, aga sotsiaaldemokraatide valimisprogrammis oli näiteks luksusautode, üle 50 000 euro maksvate autode maksustamine. Isegi kui kehtestada selline madal määr nagu 10%, siis oleks 25 miljonit teadusele leitud.

See tegelikult on valikute küsimus. Aga nagu me tänases debatis kuulsime, see on ju ka lühikese perspektiiviga lahendus. See on midagi sellist, mis meil võimaldab järgmised paar aastat üle elada. Kui me tulevikku vaatame ja nii inimeste kui ka ettevõtete tegevuse muutumist ja eelistusi arvesse võtame, siis tegelikult me peame palju julgemalt mõtlema. Ühelt poolt kõik see, mis siin saalis kõlas, mis puudutab üleeuroopalisi makse ja digimaksustamist – tõesti, ettevõtted on palju suuremad kui Eesti riik. Meie hammas ei hakka peale. Ja me ei saa seda üksi teha. Meil ongi vaja rahvusvahelisi kokkuleppeid, aga me peame teistega võrdselt nende sõlmimisel kõnelema. Me jubedalt kardame tulude ühetaolist maksustamist. Tulu on tulu olenemata sellest, kuidas see teenitud on – on see palk, ettevõtlustulu, kasum vara müügist. Miks me maksustame tööga teenitud tulu 2,5 korda kõrgemini kui kollektiivselt loodud ettevõtlustulu, mis koondub tegelikult väikese osa kätte?

Ma olen siit puldist ka varem öelnud, et meie sissetulekute jaotus on ikkagi uskumatu. 2018. aastal sai ligi miljonist tuluteenijast 80% kuist sissetulekut alla keskmise palga. Ja selle pealt me siis teenime oma maksutulu. Progressiivset maksusüsteemi me kardame. Ja see ongi hirmus. On lausa hirmus, et me ligi 12 000 eurot kuus teenivat 1% elanikest me maksustame 20%-lise maksumääraga. See on hirmus, ja see on hirmus ebaõiglane. Ja omandimaksud ei ole mingi tabu. Palju tsiteeritud lause "Mis tõi meid siia, ei vii meid enam edasi." kehtib täielikult ka Eesti maksusüsteemi kohta. Meil on majanduslik ebavõrdsus, suur suhteline vaesus ja vara akumulatsioon. Meil on ambitsioonikad kliimaeesmärgid ja kiirelt muutuv tööelu, uued platvormid ja ärimudelid. Ärme nüüd kardame vaadata maksumäära muutmisest kaugemale! Aitäh!

12:25 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Aivar Kokk Isamaa fraktsiooni nimel, palun!

12:25 Aivar Kokk

Hea esimees! Head kolleegid! Ma kõigepealt tänan kõiki esinejaid, küsijaid ja kommentaatoreid, kes on siin saalis olnud. Debatt on alati oluline, ükskõik mis valdkonnas see on. Kuid ma arvan, et tänases debatis oleks pidanud alustama võib-olla hoopis teisest poolest. Riik korjab makse kokku, aga kui vaadata järgmise aasta riigieelarvet, mis on 11,8 miljardit, siis see on väga suur raha. Kuhu see raha läheb? Kas see raha läheb sinna, kuhu meie, poliitikud, õigeks peame? Kas see kulub selleks, mida meie inimesed soovivad või mida ettevõtlus vajab? Alustame sellest, et ilma ettevõtluseta ei oleks ju vaja rääkida maksudebatist. Kui ei ole ettevõtlust, ei ole tulu, mida ümber jagada.

Tänaselt arutelult mina ootas, et rohkem räägitakse sellest, kuhu on vaja raha suunata, milleks oleks vaja raha juurde saada, ja teine pool: kas riigieelarves on kuluartikleid, mis võib-olla sellises hulgas raha ei vaja. Oluline on ikkagi vaadata, kust king kõige rohkem pigistab.

Aastast aastasse on riigieelarve maht kasvanud, samas on kasvanud ka maksumaksja palgal olevate inimeste arv ja väga paljud erinevad kulutused. Me oleme viimase aastaga näinud, et vahest on mõistlik mõnda maksu vähendada, et riigieelarves tulu kasvaks. Olgu näiteks toodud suvel langetatud alkoholiaktsiis. Me peame tunnistama, et kui me oleme ikka arvanud, et maksude tõus toob alati riigieelarvesse rahavoo juurde, siis viimased aastad on näidanud, et see päris nii ei ole. Alati tuleb läbi mõelda, kui me tahame midagi tõsta.

Kas me kohtleme oma inimesi või ettevõtjaid võrdselt? Täna räägiti digimaksust. Ma ei tea, kui paljud siin saalis olijatest on süvenenud sellisesse teemasse kui digimaks. Aga me kohtleme ju praegu Eestis tegutsevaid ettevõtteid erinevalt. Kui Eesti ajakirjandus, olgu see paberikandjal või digiajakirjandus, maksab Eestis makse, siis väljastpoolt teenuseid pakkuvad – alustades näiteks Facebookist ja lõpetades Google'iga – ühtegi maksu ei maksa. Kas sellel turul ikka on konkurents olemas, kui ühel ettevõtte grupil ei ole siin mingit maksukoormust ja nad võtavad lihtsalt oma tulu välja ja jagavad seda kusagil mujal, teised ettevõtjad aga peavad kõik maksud korralikult ära maksma ja püüdma ikkagi sellel turul konkureerida?

Teine aruteluteema on, kas on see õige, et keegi maksab kellegi kulud kinni. Täna käis arutelult läbi ka ühistranspordi teema. Ühistranspordi on vaja, keegi, ma arvan, seda ei vaidlusta. Samas me peaks

vaatama, milline kulu riigieelarvest läheb ühistranspordile ja kui suur osa inimesi tegelikult seda tasuta ühistransporti kasutab. Kindlasti on kohti, kus on tasuta ühistransport oluline, kus eraettevõtjad ei suuda seda teenust pakkuda. Aga kui on kohti, kus eraettevõtlus seda teenust kvaliteetselt ja mõistliku hinna eest pakub, siis võib-olla ei peaks riik minema sinna vahele. Kolm minutit palun juurde!

12:30 Esimees Henn Põlluaas

Kolm minutit lisaaega.

12:30 Aivar Kokk

Ja teine pool on sotsiaalvaldkond. Alati on sotsiaalvaldkonnas raha puudu. Alati! Küsige ükskõik kelle käest, ikka on puudu. Samas ma vaatan, et eraettevõtlus on väga tugevalt sotsiaalvaldkonda sisse imbunud ja see on positiivne. Võtame näiteks hooldekodud. Konkurents on väga tihe, paljud ettevõtted tahavad omandada ühe, teise või kolmanda hooldekodu, kui see müüki läheb. Kui ma nüüd vaatan miljonite jagamist omavalitsustele hooldekodude rajamiseks nendes piirkondades, kus eraettevõtja on juba hooldekodu püsti pannud ja kus on vabad töökohad, siis ma küsin, kas need miljonid ei oleks olnud mõistlikum kuhugi mujale panna.

Me oleme täna rääkinud astmelisest tulumaksust. Selle peale ma küsin, kas me peame karistama neid inimesi, kes heas mõttes rohkem rabelevad, kes püüavad rohkem teenida, et oma peret ülal pidada. Siin räägiti ka kodualuse maa maksust ja kinnisvaramaksust. Mul tekib selline küsimus. Ma olen noore inimesena endale ilusa kodu rajanud, ma iga aasta niidan muru, teen kodus aeda, lükkan lund ja peale selle, et ma oma krundi peal seda kõike teen, ma teen seda kõike ka omavalitsuse krundi peal – see on kokku lepitud, et kui mul on tänavaäärne krunt, siis ma niidan ka seal muru ära. Kõnnitee peab kella 7-ks olema lumest puhtaks lükatud. Enam ei tohi liiva panna, vaid peab panema peent graniitkillustikku, ja oma raha eest. Ja siis keegi ütleb mulle, et ma peaks nüüd hakkama selle maja eest maksu maksma, kuigi ma olen selle oma kätega ehitanud. Ma olen maksud maksnud, ma olen lapsed üles kasvatanud ja siis, kui ma olen jõudnud pensioniikka, tuleb maksukorjaja minu juurde ja ütleb, et sa oled väga ilusa maja ehitanud. Jah, mul on olnud vaja üles kasvatada kolm last ja mul on ka väimehed. On jah suurem maja, aga ma olen ka ühiskonnale andnud: kõik nad töötavad ja maksavad makse. Alati tuleb iga maksu puhul mõelda, kas see on mõistlik.

Eesti riik on üks maailma efektiivseimaid maksukogujaid ja see on meie pluss. Need maksud, mis riik on määranud, need ka korjatakse kokku. Sellel debatil ma kindlasti soovin, et eelkõige arutataks, kas me oleme kusagil üleliia kulutanud, kas meil on võimalik kusagil kokku hoida. Ja kui ikkagi on raha puudu, siis arutaks laua taga, kas me peame mõnda maksu tõstma. Me oleme uhked, et järgmine aasta on esimest korda riigieelarve, millesse ei ole plaanitud ühtegi maksutõusu. On mõned asjad, mis on varem otsustatud, ja me püüame juba sellel nädalal need mured ära lahendada, olgu see tubakas või – ma kõva häälega veel ei ütle –, veel üks aktsiisitõus, mille jätab ehk järgmine aasta ära.

Need on meie eesmärgid: oma inimeste eest seista, oma ettevõtjate eest seista ja mitte mõtlematult maksukoormust tõsta. Igal juhul Isamaa Erakond ei ole veel valmis rääkima ühestki maksutõusust, mis mõjutab otseselt Eesti inimesi, olgu ettevõtjaid või tavakodanikke. Aitäh!

12:34 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Kõik fraktsioonid on sõna saanud. Nüüd lähme ülejäänud sõnavõttude juurde. Esimesena, palun, Jürgen Ligi!

12:34 Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud kolleegid! Ma olen tihti nendel aruteludel korraldajat tänanud. Seekord ma ei täna, sest see on läbikukkumine. Kuidagi püütakse õigustada oma esimehe Jüri Ratase õhku visatud mõtet, et hakkame debateerima maksude üle, aga debati moodi see asi ei ole. Kutsutakse külaliseks üks maksuekspert ja pannakse ta kuidagi serval rääkima ainult digimaksust, mis on väga tehniline teema. See on huvitav, aga seda ei ole arutatud isegi veel rahanduskomisjonis. Vaene Dmitri Jegorov, kes võiks rääkida maksusüsteemist, kellel on väga head programmilised ettekanded olemas, peab rääkima ühest väikesest maksust. See on häbi!

Ja siis tuleb üks kodanik, kes kindlasti kaaperdab kogu selle debati ajakirjanduse jaoks. Jälle tema nägu, jälle, mis tema ütleb, kuigi ta räägib läbisegi kõigest ja ei millestki. Ta räägib justkui ka maksusüsteemist,

aga täiesti süsteemitult. Igat tema väidet me oleme arutanud palju kordi ja selles mõttes on need teemad ju kõik maksunduses teada. Aga uitmõtetena neid lihtsalt ritta seada sobib küll, kui sa esindad kedagi. Kui sa oled kas ekspert või sa esindad ettevõtjaid või sa esindad keskmist kodanikku. Indrek kahjuks ei esinda mitte kedagi ja ta ei osanudki põhjendada, miks ta kutsuti, muuga, kui et ta on sellest teemast palju rääkinud. Jah, ta rääkis ka täna palju. Aitäh talle nende seisukohtade esitamise eest, aga seda oli kurb kuulata.

Ma muidugi palun vabandust, kui ma teda solvasin küsimusega, kellena ta siia kutsuti. See ei olnud tema suhtes kriitiline. Aga ausalt öeldes, kui ma kuulan, siis kas ma peaks vabandama, kui inimene tuleb ja ütleb, et keskkonnasõbralikkuse huvides peab rohkem maksustama, aga tegelik keskkonnaprobleem on hoopis põhjavesi, mitte CO₂. Ei ole vaja Riigikogule ritta seda selliseid uitmõtteid, millest peaks nüüd mingid järeldused tegema. Kõik tema väited on vastuolulised, keerulised ja mitmed lihtsalt valed.

Aga hea küll. Dmitri rääkis kahjuks ainsa eksperdina 13 miljonist, aga ta oleks pidanud rääkima süsteemist. Tegelikult kõik, kes siin rääkisid oma uitmõtetest, pidanuks rääkima maksubaasist, kuidas me oma maksud kokku kogume. Loomulikult me saime teada, et Jüri Ratase ainus eesmärk oli maksu tõsta. Loomulikult tema tahtis rääkida ainult suurematest tuludest ja tema erakond ka rääkis ainult suurematest tuludest, aga mitte midagi struktuursetest reformidest kulude kavandamisel. Valitsejate tegelik vastutus on langetada tarku valikuid tõhusama rahakasutuse huvides. Dmitri oli jälle tubli – ta ütles, et ta ei tahaks debateerida maksude või tegelikult maksutõusude üle ilma kulusid puudutamata. Õnneks üks väljaanne pani õige pealkirja. Me tegelikult peame siin rääkima maksutõusudest, tänu Keskerakonnale. Aga me ei rääkinud tegelikult maksusüsteemist ja kahjuks ei ole ka minu ettekandes võimalik programmilist teksti esitada.

Jah, muutused ühiskonnas toimuvad. Dmitri käest me saime, kui ma küsisin, vastuse, et maksubaasi päris kokkukuivamise olukorras me tegelikult ei ole. Siiski asi ei ole veel apokalüptiline, ma ütleks nii. Ja see annab mulle põhjuse üle korrata, et Eesti majanduse, Eesti riigi suur probleem ei ole olnud maksuvabas süsteemis. Kõik poliitikud püüavad igaks valimiseks valmistudes seda ümber teha. On asju, mida saab kogu aeg paremaks teha, aga mitte revolutsiooni korraldades.

Kui millestki rääkida, siis loomulikult konkurentsivõimest.

Palun lisaaega!

12:39 Esimees Henn Põlluaas

Kolm minutit lisaaega.

12:39 Jürgen Ligi

Täna seda pigem naeruvääristati. Tegelikult tuleks inimestest rääkida. No kelle jaoks seda majanduse konkurentsivõimet ikka on vaja kui mitte inimeste jaoks? Just nimelt inimeste jaoks seda vaja on.

Teiseks, muidugi töö maksustamine on meil kõrge, see on tõsiasi. Aga nende suurte positsioonide võtmisel tuleb ju katteallikad leida. Täna me tegelikult ei saanud kinnitust, et oleks võimalik varamaksudega asendada olulist osa praegustest maksudest. Ei saanud me seda kinnitust, kui mõni inimene ütles, et tarbimine on liiga kõrgelt maksustatud, ja pakkus, millega seda asendada.

Konkurentsivõime seisukohalt on endistviisi kõige konkurentsihellem küsimus ettevõtluse tulumaksustamine ja edasi tööjõumaksud. Nii et struktuurselt on see vale suund, kui me nahutame tarbimise maksustamist. Tarbimise maksustamisel on ju ka see tähtis argument, et see on seotud meie kliimaprobleemiga, keskkonnaprobleemiga, ressursside lõppemise probleemiga, maailma ülerahvastuse ja elanikkonna vananemisega. Kõigega! Kõige selle seisukohalt on õige suund see, et me peame hoidma laia maksubaasi ja mitte ütleva, et tarbimist ei tohi maksustada.

Me ei kuulnud tegelikult mitte midagi eranditest. Vist Kersti alguses natukene püüdis jällegi kiusu pärast neid nimetada, aga andke andeks, erandliku maksu kulu on kõige ebaefektiivsem koht eelarves.

Kümned miljonid, mis eranditeks lähevad – on ju ka sotsiaalselt ära tõestatud, et see raha läheb suurematele maksumaksjatele, mitte nõrgematele. Selles mõttes rääkisid maksusüsteemi keerulisemaks ajamisest rääkijad rumalust.

Veel kord: see oleks pidanud Dmitri ettekande teema olema. Ta oleks need asjad teile puust ja punaseks ette teinud. Aga me kuulsime, et hotellitasusid tuleks veel diferentseerima hakata, kuigi on teada, et nende hinnad erinevad eri Eesti paikades niigi kordades. Ka ei ole nende teenuste eest maksjad sotsiaalses mõttes need kõige viletsamad. Kordan siis üle: maksuerandid on sotsiaalselt kontraproduktiivsed, nendest saadav kasu ei saa osaks nõrgematele. Sellest oleks võinud rääkida, sest

see kiidab lihtsat maksusüsteemi, millel on lai baas, madalad määrad ja konkurentsivõime. Ja see, kus tuleb sotsiaalseid probleeme lahendada, on siiski mitte maksukogumise aeg, vaid eelarve. Kõik katsed teisiti toimida on eelarve seisukohalt katastroofilised, kuigi nad on varjatud. Ja teine, kus on vaja väga selliseid diskrimineerivaid makse, on just nimelt halvad harjumused ning keskkonnakoormus ja -kahju. Siin tuleb püsti panna üks korralik debatt, kus saab kõike seda arutada süsteemselt, mitte süsteemitult, nagu Keskerakonna algatusel juhtus. Aitäh!

12:42 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Head kolleegid! Ma vaatan kella – aeg liigub armutult, kohe varsti saab meie istungiks ette nähtud aeg otsa. Sestap panen hääletusele Keskerakonna ettepaneku pikendada istungi aega kuni päevakorrapunkti ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Kõigepealt siis saalikutsung. Head kolleegid, panen hääletusele Eesti Keskerakonna fraktsiooni ettepaneku pikendada istungi aega kuni päevakorrapunkti ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Küsimus on praeguses päevakorrapunktis. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Pikendamise ettepaneku poolt oli 40 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Ettepanek on vastu võetud. Palun järgmisena kõnepultil Aivar Sõerd!

12:46 Aivar Sõerd

Austatud juhataja! Head kolleegid! Arutelu maksusüsteemi tuleviku üle on kindlasti vajalik. On teada, et riikide maksusüsteemid pärinevad oma põhijoontes eelmise sajandi 70-ndatest. Eesti maksusüsteem põhineb sellel raamatul, ma võtsin selle kaasa. (Näitab raamatut "Basic World Tax Code and Commentary".) 1994. aasta maksureform tehti selle raamatu järgi. Ja põhijoontes kehtib see maksusüsteem tänaseni. See oli süsteemne käsitlus, see oli Harvardi Ülikooli teadlaste Hussey ja Lubicki uurimistöö ideaalsest maksusüsteemist. Aga loomulikult sellest ajast on väga palju aastaid möödunud. Maailm on muutunud, majandus on muutunud, töösuhted on muutunud, turul on digiteenused ja paljudes aspektides on maksusüsteem lihtsalt ajale jalgu jäänud. Ent see oli tol ajal süsteemne käsitlus, terviklik uurimistöö.

See tänane debatt minu hinnangul erilist lisaväärtust ei anna. Me kuulsime üksikuid ideid, üksikuid eraldi seisvaid mõttekesi. Me mäletame, et aasta-paar tagasi nägime samasugust katsetamist üksikute maksudega: eelmine Ratase valitsus tõi lauale võimaliku automaksu, suhkrumaksu, panditulumaksu. Need kukkusid läbi. Tulu, mis sealt loodeti eelarvesse saada, oli tühine. Nende maksude kogumine oleks olnud ülikeeruline ja tekkis ka suur ühiskondlik vastuseis.

Pärast seda kuulutati välja maksurahu, aga paistab, et see maksurahu jääb ikka väga üürikeseks. Maksudebati algatamise jutt teeb pigem murelikuks. Tulevik ei ole roosiline. Rahanduskomisjoni esimees rääkis eelarvest. Tõepoolest, vanaduspensionide maksmiseks kulub üle kahe miljardi euro ja see kulu mitte ei vähene, vaid suureneb. Samal ajal meie kogukulud pensionideks osakaaluna SKT-s on Euroopa Liidu väikseimate hulgas: 7,9% SKT-st. Euroopa Liidu keskmine on 12,6%. Eesti pensionifondide varad moodustavad võrreldes SKT-ga 18%, OECD kaalutud keskmine on 133%.

Nii et ajal, kui me oleme oma aruteludega jõudnud pensionisüsteemi muutmiseni, on olukord selline, et netoasendusmäär on 40%. Et seda hoida, on pensionisüsteemi raha juurde vaja. Aga koalitsiooni algatatud pensionisüsteemi muudatused viivad pensionisüsteemist raha minema. Kui pensioni teine sarnas muutub sarnaseks kolmanda sambaga ehk siis kaob vahelt ära, siis on sellel reformil negatiivne mõju ka pensionifondide tootlikkusele: see vähenegi raha, mis pensionifondides on, võimaldab tulevikus väiksemat tootlust.

Palun lisaiega kolm minutit!

12:51 Esimees Henn Põlluaas

Palun, kolm minutit lisaiega!

12:51 Aivar Sõerd

Seega tulevik teeb pigem murelikuks. Ja sellest tulenevalt on Eesti Pangal täitsa õigustatud küsimus, milliseid makse me siis peame tõstma, et püsiks praegune pensionide netoasendusmäär 40%. Tänase arutelu algatajad rääkisid sellest, et maksukoormus on liiga väike. Sellest võib teha järelduse, et on plaan maksukoormust suurendada. Maksukoormuse suurendamiseks on kaks võimalust. Esiteks,

olemasolevaid makse paremini kokku koguda. Selles võrdluses teiste riikidega me näeme päris head välja. Meie maksusüsteem, maksuamet töötab efektiivselt. Järelikult teine ja parem võimalus on maksumäärasid tõsta või uusi makse kehtestada. Aga see, jutu teine pool jäeti täna rääkimata. Vaadake nüüd tänast olukorda. Tõsi, nagu eelkõnelejad rääkisid, alkoholiaktsiis on langenud. Aga see ei tähenda, et maksukoormus järgmisel aastal väheneb – see on samal tasemel ja veidi isegi kasvab. Eelkõige on probleem tööjõumaksudes. Uue maksusüsteemi kohaselt maksuvaba tulu astmeliselt väheneb, sõltudes maksustatava tulu suurusest. Palkade tõus viib inimesed uue maksusüsteemi eripära tõttu väiksema maksuvaba tulu kategooriasse. Juba 1200 eurost alates hakkab tulumaks järsult suurenema. Ja see on juba see kategooria, kuhu kuuluvad oma sissetulekuga miinimumpalka saavad õpetajad, kultuuritöötajad jt.

Koalitsiooni esindaja rääkis siin energiamaksudest. No me teame, et gaasiaktsiis on tõusnud mitu aastat järjest ja tõuseb ka järgmisel aastal. See ei ole mingisugune väike asi, sest see puudutab konkurentsiteemat. Meie gaasiaktsiisi määr on kordades kõrgem kui teistel riikidel. Gaasiaktsiis mõjutab ka kodutarbijaid, samuti kaugküttetariifijaid, kuna piirkoormusi kaetakse ka gaasi abil.

Nii et võimuliit peaks tegelikult vastama ka küsimusele, millised on plaanid hinnatõusude leevendamiseks. Me ju oleme oma hinnatõusudega juba pikka aega olnud Euroopa edetabeli tipus. Sellele me muidugi täna vastust ei kuulnud. Siinkohal ma lõpetan. Täna tähelepanu eest!

12:55 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Järgmisena Marika Tuus-Laul, palun! Kolm minutit lisaaega.

12:55 Marika Tuus-Laul

Austatud eesistuja! Head kolleegid! Kuulates täna neid seisukohti, küsimusi ja kogu arutelu, tekkis mul mõte selleks, et liikuda edasi, õige pisut tagasi vaadata. Võib-olla keskenduks sellele, miks meil on väga raske teha koostööd näiteks Reformierakonnaga. Esiteks, meil on täiesti erinevad seisukohad maksupoliitikas. Me teame, mida kujutab endast Reformierakonna lihtne maksusüsteem: see on olnud tulumaksuprotsendi järjekindel langetamine 26%-lt 20%-le. See tähendabki, et võidavad suurepalgalised, kusjuures võidavad väga-väga palju. Näiteks kui inimene teenib palka 500 eurot kuus, siis ta võidab aastas ühekordse langetamise tulemusel umbes 150 eurot. Aga kui inimene teenib 5000 eurot kuus, siis võidab ta aastas juurde üle 3000 euro.

Nii et lihtne maksusüsteem pole mitte kunagi õiglane. Just sellepärast ongi Euroopas pea kõikides riikides astmeline tulumaksusüsteem. Ma tuletaks meelde, et näiteks Soomes, Itaalias, Belgias, Saksamaal ja Hollandis on viis astet, Luksemburgis koguni 17, Portugalis kaheksa, Austrias neli. Ameerikas, muide, on neli maksuastet. Ja tuletan ka meelde, et nn esimeses Eesti Vabariigis oli 13 maksuastet. Aastatel 1991–1993 oli meil kolm maksuastet: 16%, 24% ja 33%, lühikest aega ka 50%. Kui tuli võimule Mart Laar, siis ta kehtestas ühtse 27%-lise maksu, mis tähendas seda, et rikkamad hakkasid vähem maksta ja väiksema sissetulekuga inimesed tunduvalt rohkem.

Ma ei saa siia maani aru, miks me ei taha minna sama teed nagu muu Euroopa. Miks me tahame seista kogu aeg ühel pulgal Venemaaga, kus on nagu meil proportsionaalne ja ühetaoline tulumaks? Täpselt samuti on ka Bulgaarias, Rumeenias, Ukrainas ja ma ei tea, Bahama saartel ja Uruguays. Ja muide, tuletame veel meelde, et kui rääkida maksudest, siis väga paljudes riikides, näiteks Soomes ja Rootsis, on veel ka kohalik tulumaks, ja üsna kõrge.

Maksukoormuse õiglasem jagamine muudab riigi väga palju sidusamaks. Loomulikult on selge, et Reformierakond on ka pidevalt tõstnud kaudseid makse, millega jällegi kaotavad väiksema sissetulekuga inimesed. Tarbimismaksud on ju regressiivsed. Nagu me teame: mida väiksem palk, seda rohkem protsendina palgast tuleb ära maksta. Ja just Reformierakond on tõstnud kordi – ma toonitan, kordi! – kütuse-, maagaasi-, elektri- ja alkoholiaktsiisi. Neid kordi on lugematu arv. Võib-olla selleks tõstetaksegi kaudseid makse, et jõukamaid saaksid riigilt n-ö rohkem raha kätte, mille siis väiksema sissetulekuga inimesed kinni maksavad.

Lihtne maksusüsteem tähendab alati õhukest riiki. Me oleme aastaid näinud, kuidas igal võimalusel on riiki õhemaks viilitud. Jah, kui on majanduslik olukord raske, tulebki kokku hoida. Aga Reformierakond on oma pikaajaliste koalitsioonikaaslastega alati teinud nii, et majandusolukorda ettekäändeks tuues kärbitakse kõike-kõike. Lubatakse küll hiljem vana olukord taastada, aga mitte midagi ei ole taastatud. Me teame, et sotsiaalvaldkonnast on alati kärbitud kõige rohkem. Tervishoius on patsientide omaosalust kordades tõstetud ja eks me nüüd siis parandame seda. Me tõime valdkonda nelja aasta

peale juurde 230 miljonit eurot. Seda lihtsalt tuleb teha, et vähendada järjekordi. Omal ajal te kaotasite, ma mäletan, hambaravihüvitise, ravimite ja tehniliste abivahendite väiksema käibemaksu, samuti tõstsite matuseteenuste, raamatute ja perioodika käibemaksu. Te kaotasite matusetootuse, mille me hiljem taastasime. Te tõstsite kontsertide ja etenduste käibemaksu – see loetelu läheb nii pikaks, et ma ei jõua seda ette lugeda. Te tõstsite üldist käibemaksu ja kärpisite omavalitsuste tulusid. Mida see kõik on tähendanud Eesti ühiskonnale?

Mind väga hirmutab teie väljakäidud erakindlustuse mõte tervishoius. Näiteks USA-s ja Euroopas ainsana Šveitsis on eratervisekindlustus, mis on ikka päris hirmuäratav. Šveitsis tuleb keskeltläbi inimese pealt maksta 500 eurot kuus, kui on kahe lapsega pere, tuleb maksta 2000. Eestis ei teenitagi nii palju. Need on väga kindlad Reformierakonna seisukohad aastaid olnud. See sotsiaalmaksust loobumine – ma ei tea, minu meelest tähendaks see üleminekut ikka täielikule erameditiinile ja -pensionisüsteemile.

Need lahendused meile ei sobi. Me ei saa uskuda kogu nende juttu pensionäride vaesusest ja kannatustest. 17 aastat oli peaaegu üks ja sama võim ja tegusid me ei näinud. Meil ei ole topeltpensioni, meil ei ole pikaajalise hoolduse süsteemi. Rohkem raha kätte inimestele, maksuvabad reeded – need on tõepoolest olnud vaid sõnad. Nii et see süsteem ei sobi. On tulnud aeg maksusüsteemiga edasi liikuda ja see meil käsil ongi. Aitäh!

13:01 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Järgmisena palun, Erki Savisaar!

13:01 Erki Savisaar

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Ma usun, et te kõik olete nõus, et säästes rikkaks ei saa. Kui keegi teab mõnda rahvusvahelist näidet selle kohta, et mõni riik on säästmise abil kuidagi rikkuse saavutanud, siis ma ootan huviga seda infot ja arutleks sel teemal. Samuti ei tule rikkust, kui me tõstame maksuraha ühest taskust teise – näiteks nii, et laseme, ma ei tea, sotsmaksu kuidagi alla ja keerame tulumaksu juurde. See ei muuda sisuliselt mitte midagi.

Kui küsimus on selles, kuidas eelarvetulusid suurendada, siis tulud ikkagi tulevad ettevõtlusest ja eeskätt ekspordist. Ma olen selles osas kolleeg Ligiga nõus, et meie ettevõtete konkurentsivõime rahvusvahelisel tasemel on äärmiselt oluline, kui me tahame, et meie riik oleks edukas ja et meile jõukust juurde tuleks. Me peame keskenduma sellele, kuidas kodumaal loodut, meie saaduseid rohkem vääridada ja kuidas seda vääridatud tulemust eksportida välisturgudele ja teenida sel moel Eestisse lisatulu. Samuti väärivad kaalumist, kuidas Eesti-siseselt tarbida rohkem kodumaiseid saadusi ja vähendada impordi, mis viib meilt raha välja. Me peame kuidagi üle saama sellest dogmast, et me ei tohi mitte midagi teha minu tagaaias, minu külas, minu maakonnas või minu meres. Me peame kuidagi hakkama oma ressursse rohkem vääridama.

Väga oluline teema praegu on muidugi keskkonna hoidmine ja erinevad keskkonnaga seotud maksud. Vaadake näiteks meie põhjanaabrite poole. Neil on plaanis teha täiesti põhimõtteline maksureform – mitte selleks, et riigieelarvesse kuidagi tulusid juurde saada, vaid selleks, et muuta maksude struktuuri. Nende eesmärk on kehtestada keskkonnamaks ja selle tasakaalustamiseks vähendada tööjõumakse, mis minu meelest on ka Eestis üks suur võimalus ja väljakutse. Me saame keskkonnamaksu abil kas või mõneks ajaks vähendada ettevõtete makstavaid tööjõumakse ja hiljem otsustada, kuidas me hakkame finantseerima oma sotsiaalseid teenuseid. Selle finantseerimiseks on lisaks maksudele loomulikult võimalik kasutada ka ettevõtlust, näiteks meie maavarade vääridamise abil.

Kindlasti tasub rääkida ka kulude kokkuhoiust. Siinkohal muidugi peab ütleva, et enamik riigieelarve kuludest on meil ette ära planeeritud seotuse tõttu SKP-ga. Suurem osa riigieelarvest kulubki sotsiaalteenusteks, siseturvalisuse ja ka riigikaitse tagamiseks. Küll aga on võimalik muuta riigiteenuseid läbipaistvamaks ja automaatsemaks, kui me mõistlikult arendaksime oma e-riiki ja kasutaksime rohkem tehisintellekti. Aitäh!

13:05 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Marko Šorin, palun!

13:06 Marko Šorin

Hea Riigikogu esimees! Head saalisviibijad! On üsna märgiline, et saali on jäänud ainult koalitsioonipartnerite esindajad. Aga kui opositsioon nahutab koalitsiooni, siis järelikult on sellest debatist täna päris palju kasu olnud. Mina soovin siia jätta jälje, rääkides kohalikest maksudest. Servapidi seda mõnes üksikus sõnavõttus või küsimuses puudutati, kuid needki maksud kuuluvad ühtsesse maksusüsteemi. Nagu Kersti Sarapuu enne ütles, maksusüsteem on üks tervik. Ja sellesse süsteemi kuuluvad ka kohalikud maksud, sest ka riik on tervik ja sellesse tervikusse kuulub ka maksusüsteem ise. Ma pean peamiselt silmas turismimaksu, mida kasutab suurem osa Euroopa Liidu riike. Seda kasutavad isegi meie Balti naabrid. Põhjannaabrid Soome ja Rootsi küll turismimaksu kehtestanud ei ole, aga seal on olemas kohalik tulumaks. Seega siiski kohalikele omavalitsustele tagatakse teatud autonoomia maksude määramisel. See ei ole küll võluvits kohaliku omavalitsuse eelarve täitmiseks, kuid targalt ja läbimõeldult turismisektorisse suunatud vahendid vabastaksid raha kohalike probleemide lahendamiseks. See oleks otse KOV-ide osutatav eksportteenus, sest turismimaksu maksjad on Eesti riigi väliskülalised. Nii saadud raha võiks suunata just nimelt kohalikele omavalitsustele. Võrreldes mitme lähiriigiga on meil kohalike maksude osakaal suhteliselt väike. Kohalikud maksud väärivad kindlasti laiemat arutelu ja miks mitte seda teemat käsitleda omaette debatina või riikliku tähtsusega olulise küsimusena. Tänuväärne on, et viimased valitsused on suurendanud kohalikele omavalitsustele makstavat üksikisiku tulumaksu osa, kuid sõltuvus riigieelarvest on endiselt suur. Siin kriitikat saanud ettekandesse digitaalse majanduse maksustamisest võib suhtuda kaheti, aga igal juhul on see märk sellest, kui muutlik on tänapäeva maailm ja kui muutlik on keskkond meie ümber. Täna võib see mõne rahvasaadiku naerma ajada, tulevikus võib-olla enam mitte.

Praegune koalitsioon on lubanud maksurahu, nagu kõlas kõige esimeses sõnavõttus. Sellele vaatamata opositsioonipoliitikutel kritiseerisid, et maksudebatt tähendab muidugi maksude tõstmist. Seda kohe kindlasti mitte. Miks mitte anda kohalikele omavalitsustele võimalus kohalike maksude võimalusi laiendada – praegu on neid kõigest kuus. Usaldame neid! Meil on võimalik Riigikogu liikmetena see paindlik variant nendele anda.

Debati algamise kohta aga ütlen, et ka ümbermaailmareis hakkab peale esimest sammust. Kas me tegime täna esimese sammu või juba mitmenda, igatahes jätkame seda teekonda! Täna tähelepanu eest!

13:09 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Järgmisena palun, Peeter Ernits.

13:09 Peeter Ernits

Hea juhataja ja kolleegid! Väga huvitav debatt on olnud. Tegelikult me peaks korraldama analoogse debati eriti kuumal teemal, mida Brüsselis praegu aina rohkem üles köetakse. See mõjub ka Eestile. Milline on võimalik uue ökoloogilise maksu raamistik ja mida see endast kujutab.

Natukene meeldetuletuseks. Räägitakse kliimamaksudest: kuna kliimapaanika on suur, siis hakkame kehtestama kliimamakse. Euroopa Komisjoni uus juhtkond on väga seda meelt. Kehtestame lihamaksu! Teatavasti liha söömine on jõuka ühiskonna tunnus: mida jõukam oled, seda rohkem liha vitsutad. Praegu on suund pigem vastupidine: "jaa" taimetoitlusele, "ei" liha söömisele. Liha söömisest loobumine on Jumalale väga meelepärane. On isegi arvestused tehtud: hoitakse kokku 35 miljardit eurot, surmade arv väheneb tänu südamehaiguste vähenemisele 220 000 võrra. Muidugi see on suhteliselt väike arv. Töödeldud punase liha hind tõuseb 106–185%. Vaadake, kui palju potentsiaali meil on! Muidugi ma ei tea, kas selline jutt eestlasele peale läheb.

Lambad on kliimaneutraalsuse koha pealt muidugi täiesti kurjast, palju hullemad kui lehmad ja sead. See on üks selline seisukoht. Või süsihappegaasimaks. Saksamaa on juba välja arvutanud: 2021. aastal 10 eurot tonni eest, bensiini ja diislikütuse hind tõuseb 3 senti. Aastal 2025 on 35 eurot tonn, edasi 60 jne. Sellega me suretame igal juhul välja põlevkivijaamad, kivisöejaamad ja kõik muu sellise. See ei ole unenägu, see on reaalsus, millest räägitakse. Austraalias on see juba reaalsus. Algul öeldi, et midagi ei muutu, hinnad ei tõuse. Kui otsus vastu võeti, selgus, et ikka tõusevad küll. Ja vähe sellest – selgus, et kui hakkad n-ö süsihappegaasimaksu süüdistama hinnatõusus, siis võid saada 100 000 dollari suuruse trahvi kaela. See on Austraalia!

Nii et transpordimaksud, näiteks lennu- ja laevatranspordimaks. Mäletate, see Gretakene ei taha lennukiga sõita ja isegi oma isa veenis ära, et sõidab purjelaevaga. Kogu see lähenemine võib ka meil

muutuda reaalsuseks. Me ei ole sellega nõus. Mina ei ole sellega nõus ja meie fraktsioon ei ole sellega nõus.

Ma ei taha liiga pikale minna, aga on veel üks oluline asi. Euroopa koridorides, Brüsselis räägitakse Euroopa Komisjoni survele üha enam, et kliimaneutraalsuse nimel tuleb uusi makse kehtestada. Ja samal ajal tuleb loobuda senise ühehäälsel otsustamise reeglist. See on väga oluline. Vahest kõik seda ei tea, aga ma palun seda silmas pidada. Kliimaneutraalsuse eesmärgi nimel tahetakse kiirete sammudega anda Brüsselile laias valdkonnas suuremad õigused ja meil järelikult neid õigusi vähendada. Nii et teema on ülioluline.

Muidugi ka kohalikud maksud on olulised ja samuti olemasolevate aktsiiside sättimine õigele tasemele. Aga meil seisab ees väga tugev ja järjest tugevamaks muutuv Brüsseli ja mitte ainult Brüsseli surve: n-ö lihamaksud, ummikumaksud, transpordimaksud, üldse igasugused kliimamaksud. Kas me oleme selleks valmis?

13:14 Esimees Henn Põlluaas

Kas soovite lisaaega?

13:14 Peeter Ernits

Kui, siis paar sekundit. Jah, see teema on ülioluline ja me peaksime seda tõsiselt arutama, mitte naeruvääristades. Ma arvan et peaks ka rahvalt küsima, kas eesti rahvas on nõus totaalse ökoloogilise maksuraamistiku muutmisega. Tuletan meelde, et 2050. aastal kliimaneutraalsuse saavutamiseks peame kulutama praeguste rehnungite järgi üle 17 miljardi. Kui see nihkub 2035. aastale, jääb summa ikka samaks. Muidugi rehnungite tulemused selgelt alati suurenevad. Kui me praegu panustame riigikaitseks 2% SKT-st, siis kliimaneutraalsuse saavutamiseks, tuletan meelde, peame eraldama 4% SKT-st.

Nii et olukord on ikka väga tõsine ja seda peaks Riigikogu siin saalis väga tõsiselt arutama. Ja kolleegide toolid peaksid olema inimestega täidetud – praegu ma näen täiesti tühje ridu. Aitäh!

13:16 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Tarmo Tamm, palun!

13:16 Tarmo Tamm

Hea juhataja! Head kolleegid! Tihti on olnud juttu, et Riigikogus on vähe debatti, et ei debateerita teemade üle, ei taheta arutada. Siin on konkreetne näide: tänase päeva üks teema on maksudebatt, mis peaks huvitama kõiki Riigikogu liikmeid. Küsimus on ju selles, millist riiki me soovime ja kuhu me tahame edasi liikuda. Kui me võtame selle 11,8 miljardit eurot, mis meil riigieelarvest jagada on, ma küsin: mida siis opositsioon oleks teistmoodi teinud?

Seda raha lihtsalt ei ole rohkem. Võib-olla oleks jätnud pensionitõusu, selle 21 miljoni kulutamise ära? Võib-olla veel midagi oleks saanud ära jätta, aga põhiosas ei ole võimalik eelarves midagi oluliselt muuta. Vahest kõige paremini me tunnetame riigieelarve olukorda, kui me oleme haiglas ja näeme meditsiini seisu. Me teame nende töötajate palku – nende sanitaride, õdede, arstide palku. Siis võib-olla tunnetame, et võiks ikka rohkem panustada ja võib-olla oleks kasulik teist maksusüsteemi rakendada. Sama seis on ju politsei- ja päästeametnikega. Kui me oleme hädas ja me näeme, et need inimesed ei jõua õigel ajal kohale, et neil ei ole seda võimekust, siis me alles tajume, et midagi on nagu paigast ära.

Kui me vaatame õnnelikke riike, meist palju paremal tasemel riike, siis näeme, et nemad rakendavad hoopis teistsugust maksusüsteemi. Ja ka neid 50 000 inimest, kes on Eestist alaliselt Soome elama läinud, sealne maksusüsteem rahuldab. Soomes kehtib astmeline tulumaks ja ka ettevõtte tulumaks. On ju fakt, et tarbimismaksude abil ei ole meie eelarvet enam võimalik selliselt kasvatada, nagu see seni on kasvanud. Piir on ees. Mida me ikka rohkem tarbime? Mida siis eestlased peaks hakkama järsult tarbima, et riigieelarvet kasvata? Väga konkreetne näide oli siin pankade maksustamine. On ju riike, kes maksustavad panku veel eraldi – mitte ainult tulumaksuga, vaid ka eraldi maksuga. Aga meie pankade maksukoormus on suhteliselt väike ja nad maksavad siis, kui neil selleks tuju ja vajadus on. Ja ma küsin: kas ümberringi kõik need riigid on siis rumalad? Mis riigid peale Eesti veel ühetaolist tulumaksu kasutavad? Marika Tuus kandis meile selle loetelu ette. Me ei tahaks ju nende riikide nimekirjas olla, need on kõik meist kehvemal elujärgel olevad riigid.

Astmelisest tulumaksust meil paraku pääsu ei ole. Seda näitab kas või see, kui palju on meil inimesi, kes elavad allpool suhtelise vaesuse piiri. Ma väidan, et astmelist tulumaksu rakendamata ei ole nende inimeste hulka kuidagi võimaldada vähendada.

Üks teema on ettevõtte tulumaks. Praegu on väga palju ettevõtteid, kes ütlevad, et lepime nüüd selles maksus kokku. See peab olema selge ja arusaadav. Ettevõtted on nõus seda maksuma, aga see süsteem ei tohiks olla keeruline. Küsimus on selles, kui suur on maksumäär. Selle protsendi üle võib vaielda ja ettevõtted on nõus seda tegema, aga et see nii keeruliseks on aetud, see ettevõtjaid eriti õnnelikuks ei tee.

Edasi: konkurentsi piiravad maksud, mis muudavad meil tarbimise kalliks. Iga inimene maksab selle kinni. Võtame näiteks kütuseaktsiisi: hiljuti ilmus üks tabel, mille järgi me oleme selles järjestuses üsna maailma tipus. Kas ma peaksin ütleva, millise valitsuse võimuloleku ajal need aktsiisid nii kõrgeks kruviti? Õnneks suutis eelmine valitsus diisliaktsiisi 10% tõusu pidurdada. Elektriaktsiis on meil 4,7 korda kõrgem, kui on Euroopa Liidu miinimumäär. Euroopa Liidu miinimum on 1 eurot, meil on 4,7. Me ei pea seda rakendama! See mõjutab kõiki eluvaldkondi, konkurentsi, tarbimist jne. Ka gaas on kallinenud.

Alati ei tähenda maksudebatt otseselt maksude tõusu. Küsimus on selles, mis on meie eesmärk, millisena me näeme oma riiki, et me oleksime rohkem õnnelikud, et see riik oleks rohkem sidus. Selle üle võiks ju debateerida, seda ei maksa pahaks panna. Aga eriti on solvav see, kui ettekandjaid solvatakse. Aitäh!

13:21 Esimees Henn Pölluas

Aitäh! Rohkem sõnavõtusoovi ei ole. Ma tänan Keskerakonda selle arutelu korraldamise eest! Tänan kõiki, kes sõna võtsid, ja kõiki, kes küsimusi esitasid. Tänane esimene päevakorrapunkt läbi. Ja kuna ei tulnud ettepanekut pikendada tänast istungit ka teise päevakorrapunkti osas, siis nihkub see homsesse. Istung on läbi. Aitäh! (Sumin saalis.) Ettepanek oli pikendada selle päevakorrapunkti arutelu, mitte tänase päevakorra arutelu. Aitäh!

Istungi lõpp kell 13.22.